

Samvirke

N R. 19 - 1969 - 1. NOVEMBER

FOLKEBIBLIOTEKERNES
DEPOTBIBLIOTEK

FOLKEBIBLIOTEKERNES
DEPOTBIBLIOTEK

Nyhavn er ved at skifte ansigt. I generationer var det Københavns mest berygtede gade, men nu trænger diskoteker og butikker med teen-agetøj det gamle værtshusmiljø tilbage. - Se på side 9.

FOLKEBIBLIOTEKERNES
DEPOTBIBLIOTEK

Til kamp FOR FOLKESUNDHEDEN

Bekæmpelsen af røg, støj og møg (for at udtrykke det enkelt og bramfrit) har i den sidste tid fået en slags politisk førsteprioritet – ikke blot her i landet, hvor man sigter mod oprettelsen af et „forureningsråd“, men overalt i verden, hvor velfærdsudviklingen er ledsaget af nogle ubehagelige følgesvende i form af forurening af luft, vand, jordbund etc.

Under den vesttyske valgkamp spillede forureningsproblemerne en betydelig rolle i det socialdemokratiske valgoplæg (jævnside med et krav om forbrugerbeskyttelse i bred almindelighed), og i Sverige har kampagnen mod forureningen taget form som et veritabelt korstog.

som forekommer i dagliglivet i form af røg- og støvplage, affaldsforgiftning, vandforurening etc., men der sigtes også mod at udvide begrebet forbrugerrettigheder til at omfatte alt, som berører menneskers helse og velfærd, herunder også en mere menneskelig disponeret adgang til naturværdierne.

Blandt kongressens delegerede rejste sig enkelte røster for at programudtalelsen burde indeholde for eksempel krav om foranstaltninger til bekæmpelse af støj og øget adgang til kultur- og fritidsbeskæftigelse. Det sidstnævnte ønske blev motiveret med, at der næppe var noget der truede det moderne menneske mere

velfærd. Den gentager og udvider hermed de kooperative krav, som første gang gav sig udtryk, da Rochdale-pionerne for over hundrede år siden opstillede fordringen om „gode uforfalskede varer“ som en af grundsætningerne i de berømte syv punkter.

I vore dage har dette programpunkt fået adskilligt større rækkevidde, og dette understreges med eftertryk i resolutionen. Heri nævnes kravene om en rimelig nærings-, beklædnings- og boligstandard, tilfredsstillende forsyningsforhold med gode og uforfalskede varer til rigtige priser og i et fyldestgørende antal varianter, nem adgang til udtømmende informationer om varer og tjenesteydelser, belæring om forbrugerspørgsmål, samt indflydelse på og kontrol med det økonomiske liv efter demokratiske principper – alt dette nævnes som kardinalpunkter i det kooperative program, jævnsides med de nye krav til tryghed og sunde omgivelser.

Resolutionen opfordrer de nationale andelsforeninger til at iværksætte kampagner for udvidet lovgivning til fordel for forbrugernes rettigheder, samt til sikring af forbrugernes repræsentation i alle offentlige organer, hvor forbrugeranliggender direkte eller indirekte er involveret, de opfordres til effektivt at modarbejde og kontrollere monopoldannelser, at medvirke til at gøre konkurrencen aktiv i videst muligt omfang og at træffe forholdsregler til at sikre, at det teknologiske fremskridt „slår igenem“ til forbrugeren.

Op på internationalt plan nævnes de forholdsregler til gunst for forbrugeren, som kan iværksættes i samarbejde mellem ICA og Forenede Nationers organer, samt tilsvarende institutioner.

Fra samtlige 43 deltagende landes delegerede blev der givet enstemmig tilslutning til indholdet af denne programudtalelse, hvis hovedsigte er at medvirke til skabelse af et mere menneskevenligt miljø, så langt dens budskab rækker.

Men det er klart, at resolutionen i sig selv er uden betydning, hvis der ikke gøres en indsats for at omsætte dens tanker i praksis og realiteter. Man kan ikke angribe miljøskaderne over en bred front, dertil er de indbyrdes for spredte og komplicerede. Man må prøve at finde frem til, hvilke af dem, det lønner sig bedst at rette en offensiv imod.

Opgaverne må prioriteres efter deres betydning, og til dette formål vil der nu blive arbejdet videre på det internationale plan.

Forhåbentlig var det et godt tegn, at samtidig med at kongressen fandt sted i Hamburg, fremgik det af den tyske valgkamp, at socialdemokraterne efter valget ville gå stærkt ind for forbrugerbeskyttelsesforanstaltninger gennem lovreformer på en række punkter, omfattende varekvaliteter, boligstandard, låntagning og afbetaling, forbrugeroplysning, bekæmpelse af giftstoffer i fødevarer etc.

Forhåbentlig fører de gode forsætter til realiteter, som også kan vise en vej frem i andre lande. Forbrugeren er ellers ikke vant til at politikerne ofrer deres interesser mange tanker eller hensyn. Til trods for, at vi dog alle er forbrugere.

På billedet til venstre fra ICAs verdenskongres for nylig i Hamburg ses Det internationale Andelsforbunds præsident, svenskeren dr. Mauritz Bonow yderst til højre. Derefter ICAs to toptfunktionærer, inderen direktør Saxena i midten og yderst til venstre direktør Davies, lederen af ICAs administration

Det var derfor ganske naturligt, at spørgsmålet om at komme de ondt til livs, som giver sig til kende i byernes og naturens tilsmudsning af røg og benziner med mere, forgiftning af vand og planter og dyr, de kemiske stoffers nedbrydende virkninger på fødemidlerne, samt vandløbenes, strandenes og grundvandets forurening, også beskæftigede Det internationale Andelsforbund, ICAs verdenskongres i Hamburg i dette efterår.

I en enstemmigt vedtaget programudtalelse om „forbrugernes rettigheder“ nævnes som et særskilt punkt til forsvar for folkesundheden kravet om en „fyldestgørende tryghedsstandard og et sundt miljø, fri for forureninger“. Med dette tænkes der direkte på de miljø-skader,

end „sindelforgiftning“, hvis virkninger forslagsstilleren betegnede som værre end forgiftning af luft og vand. Disse forslag blev imidlertid trukket tilbage, efter at kongressens præsident, svenskeren M. Bonow havde indskærpet, at de heri fremsatte ønsker allerede måtte anses for at være dækket af resolutionens ordlyd.

Den vedtagne programudtalelse indskrænker sig ikke til alene at beskæftige sig med de mere abstrakte miljø-spørgsmål. Den tager også sigte på alle de elementære livsfornødenheder: Ernæring, boliger, beklædning, udstyr til hus og hjem – det vil sige alt, hvad der omgiver mennesket eller betinger dets

hver ting har sin plads...

— den rigtige — i Deres nye Tectum Køkken!

Se selv, hvor meget det rummer — der er tænkt på det hele! De får nemt fat i alt det, De skal bruge — og det går hurtigt at få det stillet på plads!

De vil glæde Dem hver dag — over Deres smukke nye Tectum Køkken. Ring efter den store farvebrochure — eller kom ind og se grundigt på Tectum Køkkenet.

Permanente udstillinger i:

KØBENHAVN

Rosenørns Allé 18
1970 København V
(01) 39 25 22

ODENSE

Nørregade 49
5000 Odense
(09) 14 34 11

ÅRHUS

Frue Kirkeplads 4
8000 Århus C
(06) 13 35 33

ANVA, Vesterbrogade 2 E, 1620 København V.
BYGGECENTRUM, København og Middelfart.

TECTUM
DANSK KØKKENSÆT

KUPON

Send mig straks gratis de store, illustrerede
brochurer over TECTUM KØKKENET

Navn: _____

Adresse: _____

By (postnr.): _____

ØST-VEST TØBRUD I *international andelsbevægelse*

På flere forskellige måder var der tøbrudsstemning over Det internationale Andelsforbunds (ICAs) verdenskongres i Hamburg i dette efterår. Både østeuropæere (med Sovjets delegerede i spidsen) og vesteuropæere, samt amerikanerne afstod fra at inddrage de storpolitiske konflikter (f. eks. Vietnam på den ene side, Tjekoslovakiet på den anden) i debatten.

Flere kontroversielle forslag fra østblokkens delegerede for eksempel om en mere „åben“ adgang for kooperative organisationer til medlemskab i ICA – „uanset deres landes politiske, økonomiske og sociale systemer“, som det hed – samt om en „rummeligere“ fortolkning af begrebet landbrugs-andelsforeninger (til fordel for de østeuropæiske kollektiv-landbrug) blev trukket tilbage.

Omvendt glædede både øst- og vestblok sig i fællesskab over, at Forenede Nationers generalforsamling i en resolution havde anerkendt den internationale andelsbevægelse som en betydningsfuld og værdifuld kraft i den økonomiske og sociale samfundsudvikling, og de var fuldtud enige i at erklære deres vilighed til fremtidig at lade ICA samarbejde intimt med FN, dens satellitorganer og andre nationale og internationale organer på fælles interessefelter, især i ulandene.

Endvidere vedtog de to parter i broderlig forståelse – uden de voldsomme skærmydsler, som på tidligere kongresser har præget diskussionen herom – en fredsaftale, som tilsiger alle fredsbevarende kræfter, især FN, ICAs ubetingede støtte, ikke mindst når det gælder at udjævne forskellen mellem racerne og at sikre alle folkeslags ret til selvbestemmelse.

Men det mest overbevisende tøbrudstegn på kongressen var dog vedtagelsen af en resolution om „Andelsdemokratiet i Nutiden“, som var stillet i fællesskab af russiske, svenske og franske delegerede efter et omhyggeligt forudgående arbejde. Meningen med denne resolution var at defi-

nere nødvendigheden af det demokratiske princip tilpasning til de ændrede struktur- og styreformers i andelsbevægelsens moderne udviklingsforløb, og det overraskende var, at den russiske fællesforening Centrosoyus og de andre østblok-organisationer viste sig at have tilsvarende problemer i form af et effektivt medlemsstyres indpasning i større organisationsdannelser, som de vesteuropæiske andelsforeninger kæmper med.

Centrosoyus' præsident Klimov sagde blandt andet i sin anbefalingstale til fordel for resolutionen:

Demokratiet er den vigtigste del af den kooperative bevægelses principgrundlag. Det er af vital betydning, at de demokratiske rettigheder fungerer på alle trin af bevægelsens organisationsapparat og ikke tabes af syne i de højeste cirkler.

Ja, han sagde endog, hvis oversættelsen var korrekt: *Den, der udsletter kooperativet, udsletter demokratiet, hvilket uanægtelig var en betydningsfuld tilkendegivelse fra den kant.*

Set med vesteuropæiske øjne var der intet opsigtsvækkende ved resolutionen. Den indskærper, at demokratiet i andelsbevægelsen må tilpasses de større organisationsformer og strukturforandringer, der er en følge af samfundsudviklingen, og som den kooperative bevægelse er tvunget til at underkaste sig: dels for at forøge sin konkurrenceevne og økonomiske effektivitet, dels for at ruste sig til bekæmpelse af monopolerne og dels for at forbedre sine muligheder for at leve op til at dække sine medlemmers behov. Den gør opmærksom på de farer, folkestyret er truet af ved koncentration af økonomisk magt i hænderne på internationale trusters og karteller, samt de fremherskende tendenser til bureaukrati og teknokrati i store foretagender.

På baggrund heraf anbefaler resolutionen at skabe størst mulig adgang for de enkelte medlemmers aktive deltagelse inden for de rammer, det repræsentative (indirekte)

demokrati afstikker, på en sådan måde, at udvekslingen af synspunkter kan komme til orde og en fordeling af opgaverne finde sted på de forskellige organisationsstrin fra de mindre enheder frem til det centrale organ. Til fremme heraf anbefales udstrakt anvendelse af massemedierne (de audiovisuelle, såvel som pressen), samt et omfattende kursus- og oplysningsarbejde.

Resolutionen slutter højtideligt med at fastslå, at „politisk demokrati er uomgængelig nødvendigt for udviklingen af andelsbevægelsen, og at den frie udvikling af kooperative ideer og metoder omvendt er lige så påkrævede for økonomisk demokrati, uden hvilket det politiske demokrati vil være ufuldstændigt“.

Alt dette tilsluttede østbloklændene sig på lige fod med de vestlige delegerede. Ikke mindst deres accept af sidste passus var opsigtsvækkende.

Resolutionen havde dog i sin indledning understreget, at de forskellige politiske, økonomiske og sociale systemer naturligvis må få en forskellig indflydelse på den kooperative bevægelses struktur – og derfor også indirekte på andelsdemokratiet. Denne reservation pegede russeren Klimov på i sit indlæg til anbefaling af resolutionen, men hans tale var i øvrigt en nærmest entusiastisk redegørelse for, hvordan de demokratiske principper og medlemmernes vilje til selvhjælp håndhæves i andelsforeningerne (d. v. s. brugsforeningerne) inden for den russiske planøkonomi, og hvordan de kooperative sammenlutninger udfoldede stadig større initiativ og vandt stadig større indflydelse og uafhængighed inden for de givne samfundsmæssige rammer.

Det lød nærmest som en proklamation til forsvar for demokratiet og undgik ikke at blive modsagt af en britisk og østrigsk delegeret, der stempede Klimovs udtalelser som „kommunistisk propaganda“, hvilket i anden omgang fik Klimov til at replicere, at deres udtalelser lige så godt kunne udlægges som „kapitalistisk propaganda“.

Men ligegyldigt hvordan

den politiske baggrund fortolkes, forekom Klimovs tale at være et ærligt forsøg på at overbevise kongressen om, at demokratiet er et dominerende islæt i den russiske brugsforeningsbevægelses opbygning, hvilket de fleste af de 30 talere i debatten om denne sag, selv delegerede fra USA anerkendte som et værdifuldt bidrag til definition af det kooperative demokrati.

Lad så være, at man mener noget forskelligt med det, der siges om de demokratiske principper, så var den absolutte enighed om resolutionen et godt tegn for det brobygningsarbejde mellem øst og vest, som den internationale andelsbevægelse står for. Det er ikke mange år siden, dette brobygningsarbejde truedes af sprængning under voldsomme opgør mellem øst og vest ved kongresserne i København og Paris (1951 og 54), hvilket senere afløstes af en tilstand af væbnet våbenhvile helt op til kongressen i Wien i 1966.

For første gang skete det, at kongressen politisk var fuldstændig afdrameriseret og på alle væsentlige punkter præget af saglig enighed.

De eneste sidespring fra denne linje var nogle østblokforsøg på at indføre trojka-systemet dels i ICAs øverste ledelse, dels i sammensætningen af ICAs personale på tilsvarende vis som man har forsøgt det i FN-systemet. Dette blev afvist med stor majoritet af kongressen, som fastslog, at det i ICAs øverste ledelse alene er de valgte og ansattes kvalifikationer, som tæller, ikke deres tilhørsforhold til en eller anden blok eller gruppe.

Et andet temmelig inkonsekvent forsøg på at hindre en allerede besluttet 10-20 pct. kontingentforhøjelse, skønt østbloklændene mere end nogen andre krævede en udvidelse af ICAs aktivitet uden at anvise hvor pengene skulle komme fra, blev ligeledes afvist med stor majoritet.

Disse taktiske manøvrer var dog kun krusninger på et ellers stille vand. Den eneste egentlige opposition mod demokrati-erklæringen kom fra kvinderne, både i øst og vest, som beklagede sig over, at deres repræsentative rolle i andelsdemokratiet indskrænkede sig til en lille minoritet, skønt de i virkeligheden udgjorde det store aktive flertal. I en særlig resolution fik de løfte om, at deres problemer skulle blive taget op i et af de næste møder i ICAs central-komité.

TEATERKRISE? IKKE I HERNING

TEKST: JØRGEN MUNKEBO
FOTOS: M. LAIER

Nanna Sonne indøver en dramatisk situation med Henning Olesen under Niels Damkjær's instruktion.

Der har man kun problemer med at skaffe plads og skuespillere nok. Byen var to minutter om at bestemme sig til et kommunalt gruppeteater - og syv arbejdsløse skuespillere blev landskendte som „team“-gruppen.

Manden, der gjorde en hel egn vild med teater - major K. O. Jensen fra flyvestation Karup.

Intet er så skidt, at det ikke er godt for noget. Selv en forrygende fallit kan ende godt - hvis man ellers har viljen og evnerne og lidt held oven i købet. Og det havde syv unge skuespillere, der stod uden arbejde, da *Vestergade 58-teatret* i Århus gik ned og hjem med et brag, og teaterlederen *Jens Okking* drog til Ålborg for at overtage ledelsen af *Jomfru Ane-teatret*.

Derfor har *Herning* i dag Danmarks første kommunale gruppeteater. Derfor er en gruppe unge og ukendte skuespillere blevet omtalt over det ganske land. Og blandt andet derfor har *Herning-egnen* fra at være et teatermæssigt u-land udviklet sig til en af landets mest teaterinteresserede steder med røde lygter ved næsten hver eneste forestilling og en forrygende aktiv teaterkreds med henved 20.000 solgte billetter i sæsonen 1968-69.

Kollektiv er nøgleordet for de syv skuespillere i *team*, som gruppen kalder sig. De har vist, at et teater ikke behøver at være

autoritært styret for at præsentere gode stykker. Ingen af de syv har mere at skulle have sagt end de andre - tværtimod er kongstanken, at så meget som muligt skal afgøres ved fælles beslutninger.

Så naturligvis får de også alle samme løn: 1600 kroner om måneden.

Danmarks første kollektiv-teater så dagens lys under de vanskeligst tænkelige omstændigheder. Efter *Vestergade-fiaskoen* stod skuespillerne uden penge, uden arbejde og uden noget sted at fortsætte de ideer, de havde om teater.

Alligevel blev de ved. Fordi de kunne lide at arbejde sammen og gerne ville fortsætte med det. Fordi de havde meget bestemte meninger om, hvad slags stykker, de ville spille. Og måske først og fremmest fordi de var rørende enige om, at de ville prøve en mere demokratisk arbejdsform end den, de indtil da havde været vant til.

Derfor gav de ikke op, selv om de hverken havde lokaler til prøver eller noget som helst

andet. Det gik alligevel - med hiv og sving - og nogle måneder efter fallitten viste *team* sit første stykke på *Svalegangen* i Århus. *Nogen ser nogen* var fællestitlen for en række småsketcher og monologer af kendte forfattere, og med det stykke kom lysere tider for gruppen. Anmeldelserne var rosende, og det lokkede en energisk mand til Århus. Det var major *K. O. Jensen* formand for Teaterkredsen for *Herning* og *Omegn*.

Ville købe en enkelt forestilling, men fik et helt teater

Egentlig kom han kun for at købe en forestilling eller to, hvis stykket ellers var tilfredsstillende. Men da han havde hørt lidt mere om gruppen og dens vanskeligheder, fik han andre ideer. Han rejste hjem til *Herning* og gik til det kulturelle udvalg, der gik til byrådet. Og byrådet var kun to minutter om at beslutte sig til en årlig støtte på 50.000 kroner og gratis lokaler, ►

hvis *team* ville flytte til byen og virke som egnsteater.

– *Det hele gik i enormt tempo, siger Niels Damkjær, dramaturg fra Århus Universitet og til daglig gruppens instruktør (hvilket ikke forhindrer ham i selv at spille med i stykkerne).* – *Det ene øjeblik stod vi mildt sagt på gyngende grund – Svalegangen var jo kun en midlertidig løsning – og det næste var vi kommunalt autoriserede med eget teater og det hele.*

Teatret var kommunen ikke længe om at fremskaffe. En gammel biograf i Jyllands-gade var nedlagt og indrettet som slagtehus. Den har kommunen nu lejet af slagteren og istandsat, så den også kan bruges af den lokale filmklub, når der ikke er teaterforestillinger. 1. august sidste år rykkede skuespillerne ind.

team hører til de mere avancerede teatergrupper. Man klarer sig med meget få kulisser og så enkel kostumering som muligt. Til gengæld stilles der store krav til skuespillernes fysik, for til tider er det den rene akrobatik, man ser på scenen. Træningsprogrammet er derefter. Foruden de mere „normale“ øvelser som mime, improvisation, diktion, ballet og rytmik arbejder de tre kvindelige og fire mandlige skuespillere hårdt med judo, faldteknik, yoga og åndedrætsøvelser.

Og det generer ikke samarbejdet det ringeste, at kun to af gruppens medlemmer er „rigtige“ skuespillere med elevskole bag sig. Tre af de øvrige har en fortid på studenterscenen, en har læst dramaturgi og en har været regissør.

I det år, gruppen har eksisteret i Herning, har den ene succes afløst den anden. Man lagde for med den tjekkiske skuespilforfatter og instruktør *Ladislav Smocks Picnic*, der blev overmåde godt modtaget af kritikken. Det samme har været tilfældet med de øvrige stykker.

Nu er en kritiker-succes ikke altid det samme som en publikums-succes. Men det har det været i *teams* tilfælde. Der har været røde lygter ved næsten hver eneste forestil-

ling, og man regner med en gennemsnitlig belægningsprocent på omkring 75. Den ventes at stige til 88-90 i årets løb.

Halvtreds gange så mange billetter som for fem år siden

Men æren for publikumssuccessen må gruppen dele med teaterkredsens formand, major K. O. Jensen, der på få år har fået hele Herning-egnen teatertosset. For bare fem år siden var det ikke lykken at spille teater i byen – for ikke mange gad komme, selv om man også dengang havde en teaterforening. Den præsterede i sæsonen 1963-64 at sælge 400 billetter – en halvtredssindstyvendel af, hvad der sælges i dag.

På flyvestation Karup, hvor K. O. Jensen er velfærdsofficer, har man i adskillige år haft teaterforestillinger for soldaterne, og folk på egnen kunne også købe billetter. De blev solgt af uddeler G. Venø Hansen i Kjølvraa brugsforening, og der var rift om dem, for det var gode forestillinger. Publikum kom helt fra Herning, og til sidst blev presset for stort for flyvestationen.

Majoren kaldte alle interesserede til møde og stiftede Teaterkredsen for Herning og Omegn – herunder også den tidligere teaterforening. Få dage senere var der solgt 2000 billetter til forud kommende forestillinger.

Og det var kun begyndelsen. Året efter fik Herning faste forestillinger med rejsende teatre hver tirsdag – de foregår på seminariet, hvor der er en fremragende scene. Og der er gennemsnitlig 95 procents belægning, hvilket både skyldes gode stykker og fremragende organisation. Teaterkredsens medlemmer har 50 procents rabat på en lang række af forestillingerne. Hertil kommer en fremragende løsning på transportproblemet: En billet købt gennem teaterkredsen gælder samtidig som returbillet med rutebil eller tog fra hjemmet til teatret. Det bliver altså ikke dyrere at gå i teatret, selv om man bor en snes kilometer fra byen. Ordningen omfatter foreløbig 14 rutebilruter og fem jern-

banestrækninger. De lokale kommuner betaler 20 procent af udgifterne, staten andre 20 procent og teaterkredsen resten.

– *Det var nok en idé at tage op for landsdels-scenerne i Odense, Ålborg og Århus, siger K. O. Jensen.* – *På den måde får man en rigtig landsdels-scene med lige muligheder for alle.*

Herning har nu tre teaterforestillinger om ugen, en på den store seminariescene og to med *team*. Men *team* har også forestillinger på mange skoler og andre egnede steder, og flere gange er premiererne holdt i omegnsherbyerne – netop for at vise, at det er et rigtigt egnsteater.

team's børneforestillinger har i øvrigt været en gevaldig succes. Børnene på egnen havde tidligere kun meget beskedne muligheder for at komme i teatret, og derfor skrev et af gruppens medlemmer, *Nanna Sonne*, et stykke specielt for børn. Det blev sidste år opført i adskillige jyske byer, og i radioens „Dramatisk Forum“ udnævntes det til årets bedste, danske børneforestilling.

Når beboerne i Herning og omegn er blevet så flittige teatergængere skyldes det også et mønstergyldigt samarbejde med centralbibliotek, filmklub, musikforening, kunstforening og en lang række andre organisationer. Man sørger såvidt muligt for ikke at lave større arrangementer samtidig. Noget tilsvarende blev i øvrigt anbefalet i den store kulturbetænkning, der kom i foråret. Da havde Herning praktiseret det i flere år.

Og i Herning kender man kun teaterkrise i den forstand, at der er for lidt teater. En bedre sal til de større forestillinger ventes i løbet af et par år. Formentlig på det kommunale gymnasium, hvor der laves en god scene i forbindelse med festsalen.

Men *team* venter at udvide sin stab i løbet af kort tid. Der er lagt meget hårdt pres på skuespillerne i øjeblikket, fordi deres forestillinger er blevet så populære.

Og det skyldes nok mest, at de har fået godt ry for at gøre vanskeligt tilgængelige skuespil forståelige.

„*team*“ drøfter tilrettelæggelsen af et nyt stykke med en kommende debutant som skuespilforfatter, den 25-årige dramaturg John E. Hansen (nr. to fra højre). Stykket skal hedde „*Box*“.

Husdyr og kæledyr – især hunde og katte – lider lige så meget under velfærds-samfundets fedtpude som menneskene. Principielt er overvægt akkurat lige så skadelig for dyr som for mennesker – og desværre har mange dyreejere ikke karakterstyrke nok til at modstå et par bedende øjne, der tigger om endnu en godbid.

Det er omlægningen i den danske gennemsnitsfamilies husholdning, der for en stor del er skyld i dyrenes overvægt. Den travle udearbejdende husmors mangel på tid resulterer i, at hun nu lukker et par dåser færdigfoder op i stedet for at smøre ti leverpostejmadder. Og det både smager bedre og feder mere.

Det er en helt ny industri, der her er skudt op med samme fart, som de færdige middagsretter har vundet indpas på det danske middagsbord. Der bæres ikke levninger ud i samme grad som tidligere, og derfor kan man i år forvente et samlet salg af færdigfoder til hunde og katte på 20-25 mill. kr.

● Forkert sammensat foder er dødsens farligt

– Det er let nok at blande diverse gode sager sammen, stoppe dem i en dåse og så sælge løs – men det er ingenlunde sikkert, at resultatet er tilfredsstillende for dyrene, siger en af vores førende hundeeksperter, dr. vet. *Kjeld Wamberg*. Meget foder – især tørfoderet – indeholder for mange kulhydrater, og det giver fedtlaget. Til gengæld er proteinindholdet for lavt – for proteinerne koster pengene.

Der er ikke større besvær forbundet med at sammensætte et hunde- eller kattefoder, der ser godt ud, og som dyrene gerne vil æde – men som de vil dø af, hvis de fodres kun med det gennem længere tid.

Det skyldes indholdet af aminosyrer. Proteinerne består af en lang række aminosyrer, hvoraf en halv snes stykker er livsvigtige både for mennesker og dyr. Hvis der i foderet f.eks. kun findes fem af disse aminosyrer, ja så sygner dyret hen.

Der findes også forkerte proteiner. Nogle af de livsvigtige aminosyrer forekommer ikke i planteproteinerne, så foderet skal være ligeligt sammensat af animalske og vegetabiliske proteinstoffer.

Ved en almindelig kemisk kontrol er det muligt at afsløre, hvad foderet indeholder – men uden at det klarlægges, om der benyttes vegetabiliske eller animalske proteiner. Der er derfor al muligt grund til, at folk interesserer sig noget mere for, hvad de stopper i deres dyr af færdigfoder, siger *Kjeld Wamberg*. Han fortsætter:

– Desværre har forbrugerne ingen jordisk chance for effektivt at kontrollere produkterne. At nogle er godkendt af *Dansk Varedeklarations-Nævn*, anser jeg ikke for at være nogen absolut garanti, netop fordi kontrollen ikke afslører de forkerte proteiner. Jeg har selv haft lejlighed til at besigtige to udenlandske fabrikker, der fremstiller færdigfoder, og hvis produkter begge er godkendt af deklaraationsnævnet. Kontrollen viste, at det ene foder var af høj kvalitet og det andet absolut underlødigt – så den godkendelse kalder jeg ren vildledning af forbrugerne...

Sekretær *Jytte Kruse*, Dansk Varedeklarations-Nævn: – Det er frivilligt, om fabrikanterne vil lade deres produkter undersøge, og derfor findes der stadigvæk en del foder, som vi ikke har godkendt. De dominerende firmaer på markedet får dog alle deres varer deklareret. Foderet undersøges af uvildige laboratorier, men desværre kan vi ikke påtage os at kræve en særlig proteinanalyse, der er rivende kostbar...

Også hunde og katte bliver alt for fede i velfærds- samfundet

Fremstillingen af færdiglavet foder til hunde, katte og andre kæledyr er blevet en millionindustri i de aller-sidste år. Man skal være omhyggelig med valget, hvis man ikke vil risikere at ødelægge dyrenes sundhed...

● Hundefoder med træskosøm

Mange dyreejere og organisationer af forskellig art er utilfredse med, at der ikke findes nogen påbudt kontrol af færdigfoderet. Således siger formanden for Dyreværnsforeningen „Svalen“, *Knud Johansen*:

– Vi er så småt begyndt at tage emnet op, da vi finder, der bør være et kontrolorgan. Det vil sikkert kunne afsløre artige ting. Således fik vi engang fra et medlem på Grønland tilsendt en dåse danskproduceret hundefoder med træskosøm i. Vi fandt senere ud af, at foderet blev lavet af kød fra en destruktionsanstalt.

Derfor påtænker vi selv at få foretaget grundige foderanalyser og så offentliggøre resultaterne i hvert fald for vore medlemmer.

● Det billigste foder var det bedste

Kun få produkter har en nøjere specifikation over indholdet trykt på emballagen, og da effektiv kontrol af indholdet er umulig, henvises forbrugerne til primitive tommelfingerregler: 1) dyrene skal kunne lide foderet, 2) ejerne skal synes om produktets udseende, konsistens og lugt og 3) foderet skal være ensartet.

Priserne vil det ikke være klogt at forlade sig på. En uofficiel undersøgelse, foretaget af *Kjeld Wamberg*, har vist, at noget af det billigste foder på markedet indeholdt de fleste og mest hensigtsmæssige næringsstoffer.

Tørfoder og konserveret foder koster nogenlunde det samme, og da der er langt mindre vand i tørfoderet, skulle man tro, at det er mest økonomisk. Dyrene udnyt-

ter imidlertid ikke tørfoderets næringsmidler så godt – der er langt flere affaldsstoffer – så det er nok et åbent spørgsmål, om der er noget at vinde ved at foretrække tørfoder frem for konserveret foder. Endvidere spores der ofte tendenser til diarre, hvis der udelukkende anvendes tørfoder.

Tilskudsfoderet, især kiks og tørfisk, er de fleste hunde glade for. Hundekiksene indeholder dog mange kulhydrater, så hvis det kniber med den slanke linie, skal kiksene kun hentes frem ved specielle lejligheder.

– Det er min personlige mening, at foderværdien er stigende i forhold til et rigt indhold af proteiner, men det er der delte meninger om, fortsætter dr. vet. Kjeld Wamberg. Det er jo først i den sidste halve snes år, at videnskaben er begyndt at interessere sig for sammensætningen af færdigfoder til hunde og katte.

Grundstammen i foderet er mølleriprodukter, alle slags mel, gryn og kiks samt fisk og kød og biprodukter herfra såsom blodmel, levermel, kødbenmel med mere. Der anvendes endog tørret hakket kød fra Grønland, hvor slædehundene nogle steder stadig ikke får andet foder 8-9 af årets måneder.

● Når Fido ikke vil spise

Når nye produkter afprøves, regner fabrikerne det for et fornemt resultat, hvis 80 procent af hundene eller kattene vil spise foderet. Et idealfoder, som alle racer og aldersklasser guffer i sig til enhver tid, er ønsketænkning. Dertil er dyrenes smag og madvaner for forskellige.

En hund eller kat skal dog ofte vænne

OP MOD EN MILLION DÅSER HUNDE- OG KATTEMAD FRA BRUGSEN

FDB forhandler en lang række hundefoderprodukter, såvel tørfoder som konserveret foder. Det mest populære er så absolut tørfoderet *Doggy*, som danske hunde i 1969 spiser cirka 500 tons af. *Doggy* indeholder 20 procent proteiner, 10 procent fedt, 52 procent kulhydrater, 6 procent mineralstoffer, 2 procent træstof og 10 procent vand. Der er cirka 4000 kalorier pr. kg, som koster 3,14 kroner i de mest solgte 2,5 kg pser. Pillefoderet fremstilles for FDB hos Løvens kemiske fabrikker, der hyppigt kontrollerer kvaliteten på egne laboratorier.

Dåsekonserves til hunde og katte på Brugsens og HBs hylder er alt sammen importprodukter fra England og Holland. Men regner i år med at komme op på et samlet salg på mellem en halv og en hel million dåser. Der er seks forskellige typer hundefoder på dåse – *Lassie*, *Rask*, *Trofast* samt *Kennel*, hvoraf sidstnævnte fås enten som rent kød, som boller eller med lever. Dåserne, der vejer cirka 400 gram, koster 1,95-2,95 kroner.

Af kattemad bydes der på *Whiskas*, *Kit-E-Kat*

samt *Pussy*, der fås både med lever og som boller. Dåserne vejer cirka 200 gram og koster 1,15-1,58 kroner.

Dåsekonserves til kæledyr er blevet kolossalt populært, og de sidste år har FDB kunnet notere en årlig salgsfremgang på 25-30 procent.

FDB sælger også forskellige slags tyggeting til motionering af hundens kæber og tænder. Disse kunstige kødben er fremstillet af udenlandsk oksehud, der er meget omhyggeligt udvalgt, da nogle typer huder indeholder giftige stoffer. Endvidere forhandles også vitaminpiller og tørfisk – de norske *Øverlands Dog-fish*, der koster 5,35 kroner for 400 gram. Tørfisk er den billigste måde til at give hunden et kraftigt proteintilskud.

Endelig forhandler FDB færdige frøblandinger til især undulater og kanarifugle. Man har her reduceret indholdet af fedende frøsorter og således lagt vægt på det sundhedsmæssige, så Pip-Hans ikke bliver overvægtig. Som noget nyt sendes der også snart dåsefiskefoder på markedet.

sig til smagen af et nyt foder, før dyret lærer at sætte pris på det. Ejerne forveksler ofte denne akklimatisering med kræsenhed, ligesom mange heller ikke er klar over, at det er naturligt for rovdyr som hunde og katte med en fastedag for eksempel en gang om ugen. Når dyrene så ikke spiser, tror ejerne, at de er syge.

Hvis der er tvivl om, hvorvidt for eksempel hunden får tilstrækkelig med næring, kan man så nogenlunde udregne

dens daglige kaloriebehov. En hund i hvile skal have 70-100 kalorier pr. kg legemsvægt pr. dag – de større hunde har et forholdsvist mindre kaloriebehov end de små. Dette kaloriental fordobles eller tredobles alt efter, hvor kraftigt hunden motioneres og røres. Skødehunden, der ligger i lænestolen hele dagen, skal have ca. 100 kalorier pr. kg pr. dag, mens brugshunde og jagthunde i sæsonen kræver tre gange så mange kalorier.

everton - det er den vi kan li' mild og god i piben dagen lang..!

NYHAVN

har fået

NYT ANSIGT

– Det virkelig gamle „romantiske“ Nyhavn eksisterer ikke længere, og folk er nu mætte af den forlorne falskhed, som har overlevet. Øllet er for dyrt, og folk går andre steder hen, hvor de kan købe en pilsner to kroner billigere. For ti år siden var gaden en kloak for hele byen – det kunne være galt nok selv en søndag formiddag. Men nu sætter stilfærdige, unge husmødre med indkøbsnet og turister på sightseeing og shopping deres præg på denne, Danmarks tidligere voldsomste gade...

Det er en kender, der udtaler sig, overbetjent M. Nielsen fra politistationen i St. Kongensgade, som i en lille menneskealder har fulgt udviklingen i Nyhavn.

Det er heller ikke svært at se, at Nyhavn har fået et andet ansigt end det, som skabte gadens „ry“. Modebutikker er skudt op som paddehatte, og tøjbevidst og musikglad ungdom har fortrængt søfolk og bolværksmatroser fra mange af de sytten værtshuse og restauranter.

Hvor der før var sand på gulvet, ølslatter på bordene og fællessang, lyder nu moderne rytmer, og go-go piger har afløst det traditionelle, professionelle, kvindelige publikum. Der er nu lige så mange mode-, antikvitets- og kunstforretninger som udspekulningssteder, og det har været medvirkende til de store forandringer.

Politikommisær J. W. Sandholt, der har haft sin gang i Nyhavn i 18 år, er glad for udviklingen og gadens nye, smilende ansigt:

– Nyhavn har ikke den store interesse mere, og restaurationsomsætningen er dalet betydeligt, blandt andet fordi der ikke længere sker så meget. Det er virkelig lykkedes for politiet at

sanere Nyhavn. Den er kommet ud af den onde, kriminelle cirkel, og man ser nu ikke længere halvfulde svenskere, der sidder og blafrer med deres harmonikategnebøger og inviterer til en „rulleforretning“. Antallet af voldssager er faldet med mindst 50 procent, og politiet tager sig nu „kun“ at cirka 100 berusere om ugen, næsten alle fredsommelige. Gaden er nu ikke værre end så mange andre lignende kvarterer, og derfor er det ikke længere spændende at gå i Nyhavn, som tilmed lukker tidligt og har høje priser, slutter politikommisær Sandholt, der er chef for St. Kongensgade politistation hvorunder Nyhavn sorterer.

En anden tilhænger af „Nyhavn 1969“ er gadens modedronning, fru H. „Krolle“ Johansen, der for fem år siden startede sin tøjrevolution i en gammel skibsprovianteringsforretning. Nu har fru tre store Nyhavns-forretninger, hvorfra hun sælger smart og billigt tøj til den københavnske ungdom.

– Råheden er forsvundet i Nyhavn, fordi der nu kommer så mange unge, siger fru. De præger gadebilledet, som søfolkene tidligere gjorde det – men på en mere fredssommelig måde.

Mange restauratører skumler imidlertid og giver pokker i den nye og venligere mentalitet. De kigger i stedet i kassen og ser, at fortjenesten ikke kan måle sig med, hvad der kom ind i gamle dage, hvor en Nyhavns-betjent måtte skifte skjorte flere gange om dagen, når blodet flød i slagsmål.

Inden for godt et år er der blevet solgt tre værtshuse, og et er netop blevet lukket på grund af svigtende omsætning. Et andet sted har man inddraget den dyre, levende musik midt i sæ-

I menneskealder har Nyhavn været et af Københavns og Danmarks mest berygtede strøg – i mange menneskers opfattelse indbegrebet af druk, prostitution, slagsmål, overfald og udplyndring af fulde svenskere – og af de samme grunde et af byens trækplastre over for både et dansk og et internationalt publikum med sans for den slags sysler. Sådan er det slet ikke mere, fortæller Kurt Bülow i denne skildring af Nyhavns nye ansigt.

sonen. Noget lignende er ikke set i Nyhavn den sidste menneskealder.

Årsagen er de høje priser, den tidlige lukketid og at Nyhavns-pigerne er forsvundet. Om det sidste siger tjener Jørgen Nicolajsen, der har arbejdet i Nyhavn-restauranter i seks år:

– Mange af gæsterne spørger efter damer, især svenskerne, men Nyhavns-pigerne er trukket ned til Istedgade, hvor rytmen er anderledes. Her i Nyhavn er der kommet ny musik og en ny rytme i værtshusene, som har skræmt Nyhavns Rose væk.

En af de få restauratører, som det er lykkedes at bevare status quo i omsætningen, er I. Skjoldager i Nyhavn 41. Han siger:

– Fortjenesten er gået ned, fordi udgifterne stiger kraftigt. Orkesterhonoraret er alene på et år steget med 150 kroner til 500 kroner pr. aften. Sådan er det over hele Nyhavn. Fortjenesten stiger ikke, fordi staten stjæler for meget i afgifter. Folk kan ikke forstå, at de må betale 5-5,50 kroner for en øl, men vi må svare 22½ procent til staten samt drikkepenge til tjenerne.

I Nyhavn 41 var der tidligere mindst to-tre slagsmål om dagen, og mange af gæsterne var de lidt ældre Nyhavns-piger. Nu er der ung stemning og beatmusik i de gamle værtshuslokaler.

– Vi har i stigende grad lagt forretningen an på de purunge, som nu kommer i Nyhavn, fortsætter restauratør Skjoldager. Det er dem, vi skal leve af i dag, hvor den ugifte ungdom uden forpligtelser har mange flere penge mellem hænderne end den ældre generation.

Hele Nyhavn lukker klokken 1, hvorefter en armada af taxaer fører gæster-

Nyhavn

Fortsat fra side 9

På lidt afstand ser Nyhavns maleriske husrække ud, som den har gjort i umindelige tider, men scenariet i gadens forretninger og forlystelseslokaler er adskillige steder et helt andet end det, som engang gjorde Nyhavn berømt på de syv have og berygtet blandt pæne borgere som storbyens Sodoma og Gomorra.

Fotos: Kaj Lund Hansen

ne bort til en række af de københavnske værtshuse, der kan skilte med natbevilling. Mange af Nyhavns restauratører ville også gerne holde længere åbent.

– De unge går først i byen klokken 10.30-11, og så er det for tidligt at lukke allerede klokken 1, siger de. Hvis vi ikke får tilladelse til at holde længere åbent, vil omsætningen falde endnu mere.

Hertil svarer vicepolitikkommissær *Selmer Krogh*, chef for Københavns politis bevillingskontor:

– Vi har haft adskillige ansøgninger fra Nyhavn om at holde åben til både klokken 2 og 5 om morgenen, men vi har ikke set anledning til at give disse bevillinger på grund af ordensspørgsmålet. Vi foretrækker stadig at køre Nyhavn med hård hånd, selv om vi ikke har haft særlig meget besvær med kvarteret de seneste år. Der drikkes stadig stærkt, men under ordentlige forhold, så der nu er ro om Nyhavn. Måske vil denne ro gå fløjten, hvis vi udsteder en række natbevillinger.

KURT BULOW

En vare, man regner med

Aviser og ugeblade er en af de varegrupper, der i de seneste par år er blevet ind på hylderne i brugsforeningerne. Omkring 800, hovedsageligt større, brugsforeninger og 280 HB-butikker har nu bladsalg.

For blot to år siden var blade og aviser en vare, som hverken medlemmerne eller butikkerne regnede med. En skønmæssig omsætning på 27 millioner kr. i 1968/69 på denne varegruppe alene viser, at medlemmerne sætter pris på at få deres blade samme sted, som de gør deres daglige indkøb.

Når det overvejende er de større brugser, der har bladhandel, skyldes det, at butikker i by-områder med færre end 1500 indbyggere har vanskeligt ved at opnå den nødvendige autorisation fra Bladudgivernes Forhandlernævn – blandt andet fordi der tages hensyn til, om der allerede er bladhandlere i området.

Alene i løbet af 1968 indsendte FDB ansøgninger om autorisation til bladhandel for 200 brugser, og 145 fik den eftertragtede tilladelse. Det er bemærkelsesværdigt, at 113 af de 145 brugsforeninger ligger i bymæssige bebyggelser med under 1500 indbyggere.

Mens således endnu kun knapt halvdelen af brugserne har lov til at sælge blade, findes der blot 35 HB-butikker, som ikke har kunnet opnå Bladudgivernes Forhandlernævns tilladelse. Men hverken i FDB eller HB nærer man tvivl om, at alle nye brugser og HB-butikker vil få bladhandler-autorisation.

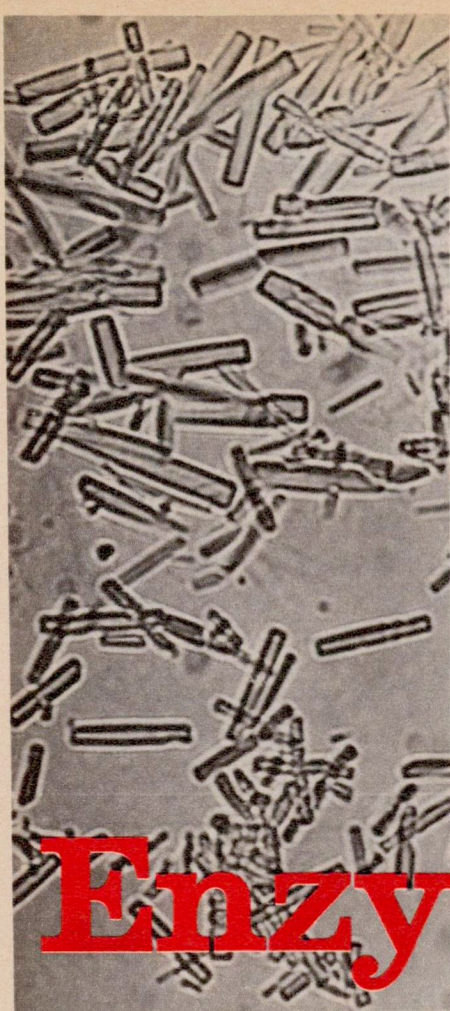
Ligesom FDB påny søger autorisation for de brugser, der indtil nu har fået afslag, fortsætter man også inden for HB bestræbelserne for at indlemme flere butikker i de bladhandelndes rækker.

Først når De
har prøvet
BIO NURÉN
ved De, hvad
ren, blank
opvask
er...!

Bio Nurén er et højkoncentreret, håndmildt opvaskemiddel, 100 % biologisk nedbrydeligt og dejligt duftende - kort sagt den rene fornøjelse at vaske op i (og gøre rent med)! Be' om Bio Nurén i Brugsen, så skal De bare se, hvad ren, blank opvask er...!

BRUGSEN

Enzym-krydstaller. De er fotograferet med ca. 800 ganges forstørrelse, hvilket vil sige, at hver af de aflange legemer, man kan se på billedet, har en naturlig størrelse af 1/10 mm. Og hver af disse krydstaller indeholder millioner af enzymer.

Enzymer er blevet et dagligdags begreb, efter at snart sagt ethvert vaskemiddel er tilsat det effektive vidundermiddel, der får blod, æg og andre vanskelige pletter til at forsvinde fra tøjet som ved et trylleslag.

Men vaske-enzymene er kun en enkelt gruppe af de mange forskellige enzymer, der allerede nu bruges på talrige områder og i løbet af de kommende år vil forandre vores hverdag. Hvad mener De for eksempel om bolcher, der ligefrem forhindrer huller i tænderne? Fjernelse af blodpropper ved hjælp af en indsprøjtning? Eller helbredelse af visse former for kræft? Det er kun nogle få af de ting, der i de nærmeste år vil blive realiteter takket være enzymer.

Der er enzymer i alle levende organismer – mindst tusind forskellige i hver eneste celle. De består hovedsagelig af æggehvide-stoffer og virker som igangsættere på forskellige stoffer. Når stivelse omdannes til sukker på et bryggeri, sker det ved hjælp af enzymer i malten. Når vi tygger de daglige klemmer, hjælper enzymerne i spytt, mave og

at eksperimentere med forskellige skind. Enzymerne fungerede strålende, så i dag bruger ethvert garveri enzymer i læderfremstillingen og undgår megen ilde lugt. Men det viste sig senere, at enzymerne fra bugspytkirtlerne ikke havde spor at gøre med dem, der var virksomme i dyreksekrementerne. De sidstnævnte opstår på grund af bakterier i dyrenes tarmkanaler – men bugspyt-enzymene lignede dem altså tilstrækkeligt til at have samme virkning.

Enzymer i vaskepulver er heller ikke nogen ny opfindelse. Det første enzym-vaskepulver blev fremstillet i Tyskland i 1930-erne under mærket *Burnus*. Det blev ikke nogen succes, for det var kirtelenzymer, man havde tilsat, og de kunne ikke rigtig tåle de høje temperaturer og alkaliindholdet i vaskepulveret. Desuden tilsatte man ikke enzymer nok.

Der kom først rigtig fart i sagerne i begyndelsen af 1960-erne, da Novo fremstillede enzymet *Alcalase*, der tåler temperaturer på 65-70 grader. Det blev solgt til vaskepulverfirmaer i Schweiz og især Holland, hvor et komplet ukendt firma på kort tid satte sig på tyve procent af den samlede vaskepulveromsætning takket være det „nye“ tryllemiddel.

Det er en af de gange, Europa har været foran USA med noget virkelig nyt til forbrugerne. Danmark fik enzym-vaskemidler for cirka tre år siden – i USA begyndte man først sidste år – med danskproduceret materiale.

Mange forskere ser frem til den dag, da man ved hjælp af mikrobiologien kan fremstille „skræddersyede“ enzymer til næsten et hvilket som helst formål. I dag bruger man kun sjældent den forældede metode med at udvinde dem af bugspytkirtler. I stedet dyrkes de i store beholdere med næringsvæske. Denne fremstillingsmetode vandt frem, da der under sidste verdenskrig for alvor kom fart i produktionen af penicillin. De kostbare apparater, der bruges til penicillinfremstilling, kan nemlig også anvendes til enzymer.

Det er enzymer, der giver os huller i tænderne. Når sukker sætter sig fast på tænderne som en klæbrig hinde, går enzymerne i arbejde og omdanner sukkeret til en syre, der ætser emaljen. Et særligt stof i mundhulen, *dextran*, danner en klæbrig, slimagtig masse, der dækker tænder og enzymer og på den måde beskytter det nedbrydende arbejde. Der skal meget kraftig tandbørstning til for at fjerne hinden.

I øjeblikket eksperimenteres med enzymet *Dextranase*, der måske kan betyde en revolutionering af hele mundhygiejnen. *Dextranase* kan nemlig opløse det klæbrige lag på tænderne og på den måde forhindre, at der sættes hul på tandemaljen. Hvis enzymet holder, hvad det hidtil har lovet, vil vi i løbet af få år kunne købe superskrap tandpasta til at fjerne den besværlige hinde med. Man vil kunne få tyggegummi med *dextranase*, og det vil også kunne lade sig gøre at bruge enzymet i bolcher. Det vil i sandhed blive en mærkedag, når tandlægerne begynder at anbefale slik som et middel mod huller i tænderne!

Der er mange andre anvendelsesmuligheder. Bølgepapindustrien bruger for eksempel enzymer til den stivelsesholdige lim, der anvendes til at klæbe pappet sammen med. Ved at bruge enzymer ved limfremstillingen undgår man, at den

tarme med til at opløse dem, så de kan optages i organismen. Enzymer kan både nedbryde og opbygge væv.

Der findes tusinder, måske over en million forskellige enzymer. Kun en lille snes stykker fremstilles i dag af de kemiske industrier, men det er et område, der udvides med eksplosionsagtig hast. For eksempel har det danske firma *Novo*, den største enzymproducent i verden, i løbet af de sidste to år brugt henved 300 millioner kroner på opførelse af produktions- og laboratoriebygninger til enzymfremstilling.

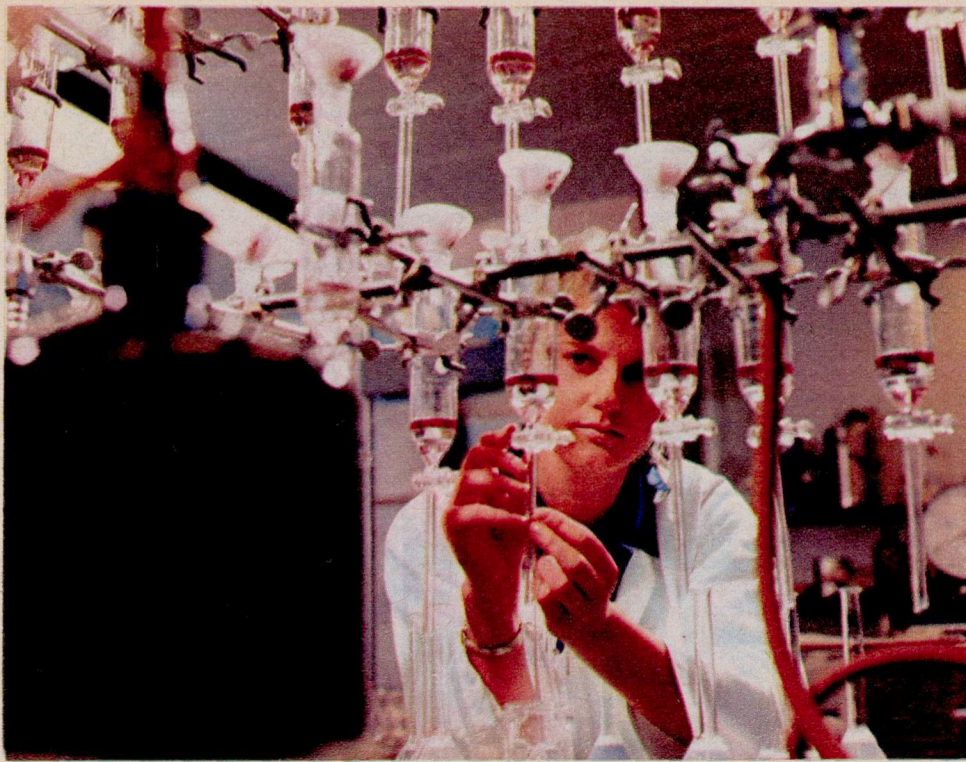
Til ølbrygning og spiritusfremstilling har enzymer været brugt i tusinder af år – uden at nogen anede, hvad enzymer var. Men den første bevidste, tekniske anvendelse af enzymer dukkede ikke op før i begyndelsen af dette århundrede.

En tysk forsker, dr. *Röhm*, (senere grundlægger af verdensfirmaet *Röhm & Haas*) begyndte at spekulere lidt over de store garveriers problemer. De havde i århundreder brugt ekskrementer fra hunde og duer som et led i processen med at blødgøre læderet. Det var en dyr og vanskelig fremgangsmåde – og desuden stank det i himlens høje sky. Dr. *Röhm* havde en teori, der viste sig at være delvis forkert men ikke desto mindre effektiv nok.

Han regnede med, at det var enzymerne i dyrenes afføring, der blødgjorde læderet. Altså tog han bugspytkirtlerne fra diverse dyr, udvandt enzymer af dem og begyndte

Enzymerne åbner fanta- stiske muligheder

Enzymerne vil være med til at forandre vores hverdag i løbet af få år. Vaskemidler med enzymer er kun en begyndelse. Snart vil vi måske kunne få enzym-bolcher, der forhindrer huller i tænderne, og der er desuden håb om at man kan udnytte enzymer ved fremstilling af nye lægemidler – for eksempel mod blodpropper og former for kræft.

bliver for stiv. Slik og sodavandsindustrien bruger enzymer til fremstilling af druesukker og diverse sirupper. I mange former for kager og brød skal melet have et vist indhold af enzymer for at dejen kan hæve, og de tilsættes ofte kunstigt.

Fra enzym-laboratoriet på Novo.

● Enzymet *Plasmin* vil i de kommende år sikkert redde mange menneskeliv. Det fremstilles af blodplasma og kan bruges til behandling af blod-

propper. Opfindelsen er ikke mere end et par år gammel og gennemprøves stadig på klinikker rundt om i verden (også i Danmark).

Plasmin har den egenskab, at det omgående opløser eventuelle blodpropper, og man sprøjter det simpelthen ind i en blodåre på patienten. I visse tilfælde har behandlingen været mindre heldig, fordi den menneskelige organisme kan reagere stærkt mod fremmede æggehvideoffer (ligesom mod fremmede hjerter, nyrer etc.), men det er problemer, man er ved at have overvundet.

De sidste nye eksperimenter med enzymer har også betydet et fremskridt for kræftforskningen. Man har fundet ud af, at visse former for leukæmi (blodkræft) er afhængige af tilførsel af *asparagin*, en aminosyre. Kræftcellerne dør, hvis de ikke får dette stof, der ellers ellers ikke er livsvigtigt for sunde celler i organismen. Biokemikerne har fundet frem til enzymet *Asparaginase*, der ødelægger *asparagin*et og på den måde nærmest sulter kræftcellerne ihjel.

Endnu har *Asparaginase* ingen praktisk betydning ved behandlingen af kræft. Det er afsindigt dyrt at lave – der skal bruges cirka 200 liter næringsvæske til fremstilling af *Asparaginase* nok til en enkelt indsprøjtning – men det er kun et tidsspørgsmål, før det vil være ligeså billigt som de øvrige enzymer.

Med tiden vil man sikkert også finde enzymer, der kan bremse andre former for kræft. Hele denne del af den biokemiske forskning er kun i sin vorden. Men de fantastiske muligheder kan skimtes allerede nu.

Har De varme nok i huset? -ellers kig ind i Brugsen!

Her kan De nemlig få al den varme, De har brug for. Ikke blot varmeovne til værelserne – men også varme til vasketøjet – til morgenbrødet – og til trætte rygge!

Major Strygerullen har effektiv termostat, så alle slags stoffer får den helt rigtige temperatur ved strygning, rulning – og presning! Stor valse – jævn stofkontakt – aftagelig fodpedal – elegant formgivning – vægt kun 14 kg – og pris kun

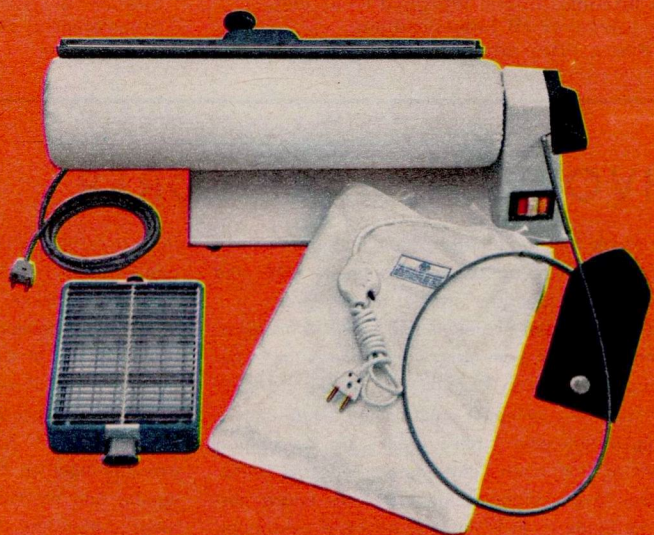
625,-

»Mini« el-brødrister har god plads til ristet fransbrød, krydderboller, wienerbrød m.m. Den er elegant, handy, og fås i 3 festlige farver: grøn, blå eller orange. Incl. krummebakke KUN

23,85

Brugsens varmpude gør sengen dejlig lun at krybe ned i på de råkølde vinteraftener. Den 38×30 cm store varmpude har aftageligt, vaskbart betræk og 3-trins afbryder. Se den lave pris:

25,75

BRUGSEN

STADIG STØRRE BRUGSER

Julehandelen står for døren, og netop i denne tid fuldendes arbejdet på mange ny- og ombyggede brugser, så butikkerne er parat til at betjene medlemmerne i større og bedre omgivelser i den ofte hektiske juletid. I oktober alene fik 21 brugsforeninger nye og større lokaler, og i de otte tilfælde er der tale om helt

nybyggede brugser. De øvrige har fået udvidelse i form af tilbygning eller køb af tilstødende lokaler. Fem brugser flytter i november til nybygninger, nemlig Rødvig, Fynshav, Grindsted, Videbæk og Dronninglund, mens ti i denne måned tager deres udvidede lokaler i besiddelse, heraf er brugsen i Slangerup den største med sine 1100 kvm. Størstedelen af de genåbnede butikker har et salgsareal på 200-500 kvm.

Brugsforeningen HB åbner i denne måned hele tre supermarkeder: en HB-Comus i Matthæusgade i København, en HB på Skibhusvej i Odense og en HB-Comus i Vestsjællandscentret i Slagelse.

Sammenlægning af mindre butik-

ker finder sted i stadig større udstrækning, i Sønderjylland står butikkerne i Høruphav og Hørup foran en sammenlægning. Der er til formålet erhvervet en 5000 kvm. stor grund i Høruphav, hvor et moderne brugsforenings-supermarked efter planen skal stå færdig midt i 1970. Sammenlægningen af disse to butikker er det første skridt i den nye stor-brugsforening for Als og Sundeveds bestræbelser for at opnå en mere rationel driftsform.

Brugsforeningen for Als og Sundeved er blevet til ved sammenlutning af foreningerne i Sønderborg, Nybøl, Hørup, Sottrup, Ulkebøl-Kær, Augustenborg, Ertebjerg og Høruphav.

I de større provinsbyer i Jylland vil der i de kommende år skyde nye brugsforenings-supermarkeder op. Brugsforeningen HB indleder i begyndelsen af det nye år bygning af en HB-Comus i Haderslev med et salgsareal på 1800 kvm. og en cafeteria på 100 kvm. Butikken ventes færdig til julehandelen i 1970. Om trent samtidig skulle Kvickly-butikker på 1200 kvm. i Vejen og Kolding kunne tages i brug.

Odder og Skanderborg er også blevet betænkt med en Kvickly. Butikkerne her bliver på 1300 kvm., og åbningen ventes at finde sted i foråret 1971.

EN MILLION TILBAGE TIL FRØKØBERNE

Frøkøberne får nu to procent dividende på markfro og udsæd, som købt i brugsen fra FDBs frøafdeling i regnskabsåret 1968-69. Afdelingens omsætning i dette regnskabsår var 27 mill. kr., og det regnskabsmæssige resultat er tilfredsstillende, oplyste lederen af FDBs frøafdeling, direktør **Reinhardt Kristensen**, på „frødagen“ fornyligt i Brørup.

Fra de danske frøavlere (via Danske Landboforeningers Frøforsyning) købte FDB næsten det halve af sin frøomsætning, og købet steg med 2½ mill. kr. i forhold til året forud.

Foruden de to procent til frøkøberne udbetaler FDBs frøafdeling i henhold til aftale godt en halv million kroner til de landøkonomiske foreninger. Beløbet svarer til 2 pct. af bruttoomsætningen af have- og markfro. Det er altså ialt lidt over en million, som i år på den ene eller anden måde vender tilbage til frøforbrugere.

NU SKA' VI PÅ JULEUDSTILLING

I brugscentrene ved FDBs centralafdelinger er den traditionelle julestue i år afløst af en julemesse under temaet „Jul i en nordisk familie“.

I den nye form har man søgt at bevare noget af den hygge, man kender fra tidligere års julestuer og samtidig fået noget af den levende, pulserende markedsstemning frem.

Husholdningskonsulenterne viser julemad, -pynt og -lækkerier. Specialister viser nyt om køling og frysning og andre tekniske hjælpemidler til husholdningen. Fra juleboder udleveres smagsprøver på kager, gløgg og kaffe. Sidst men ikke mindst er der på juleudstillingen lejlighed til at vælge julegaver til hele familien.

Spørg efter adgangskort i Brugsen.

GENERALFORSAMLINGEN I 1970

Aalborg er valgt som stedet for FDBs generalforsamling i 1970, og den finder sted tirsdag den 2. juni.

NY UDDELERFORMAND

Den 45-årige uddeler **Bent Grønlund Andersen**, Frørup (Fyn), er valgt som formand for Danmarks uddelerforenings hovedbestyrelse. Han efterfølger på denne post uddeler **Harry Enggård**, Hillerslev (Thy), som for nylig døde. Grønlund Andersen, der således nu er uddelernes førstemand, var næstformand i organisationens hovedbestyrelse. Nyvalgt til denne post blev **Ingvar Hansen**, Hvalso (Midtsjælland).

BRUGSFORENINGS-JUBILÆER:

75 år: Vraa Brugsforening, 25. november. 50 år: Laanum Brugsforening, 10. november. Korsholm Brugsforening, 20. november. Orø Brugsforening, 24. november.

HVOR DANMARK FØRER

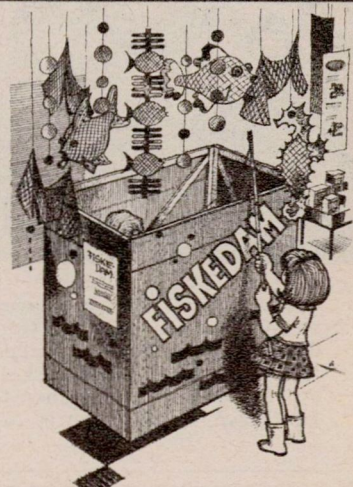
Danmark har flere brugsforeninger end Finland, Sverige, Norge og Island tilsammen: 1726 mod 1488 i de fire andre nordiske lande.

I hele Norden er der nu cirka 16.500 brugsforeningsbutikker, som årligt sælger varer for et beløb svarende til ca. 25 milliarder danske kroner til omkring 3¼ millioner medlemmer. Den danske brugsforeningsbevægelse tegner sig for 15 procent af den nordiske brugsforeningsomsætning.

Det lavere brugsforeningstal i de andre nordiske lande er et resultat af bevidste bestræbelser for gennem sammenlægninger af brugsforeninger at få større og mere slagkraftige enheder. Sverige var første til at iværksætte denne udvik-

lings-linje, men i de seneste år har også Norge opnået store fordele ved udnyttelse af sammenlutningspolitikken.

Sammenslutningerne er dog nu begyndt at påvirke billedet af Danmarks brugsforeningsbevægelse. I løbet af de første 8 måneder af 1969 er antallet af brugsforeninger tilmeldt FDB gået ned med 26 til 1761. Af nedgangen skyldes 15 sammenslutninger og 12 nedlæggelser. Til sammenligning kan nævnes, at brugsforeningsantallet i løbet af hele 1968 faldt med 28, hvoraf 15 skyldtes sammenslutninger og 13 nedlæggelser. Strukturudviklingen synes således at tage fart i den retning, vore eksperter har forudsagt.

EFTERÅRSSJØV FOR BØRNENE

Da skolebørnenes efterårsferie endnu var „kartoffelferie“ og blev kaldt således, fordi der skulle hjælpes til i marken, var det intet problem at beskæftige børnene. Men nu kan især de mindste skolebørn føle fri-ugen lang, hvis der ikke sker noget – og helst noget sjovt.

Det gjorde der i brugsen. Alle Kvickly-butikkerne og mere end hundrede brugs-supermarkeder landet over forsøgte under mottoet „Masser af spræl i brugsen“ at give børnene en fornøjelig efterårsferie og aflaste forældrene.

En del af brugerne sendte for ferien byens børn invitation til at deltage i forskellige aktiviteter i butikken. Der var „lykkehjul“ og fiskedam med mange dejlige præmier og en tegnekonkurrence, hvor fantasien havde frit slag.

Børnene fik udleveret tegneark, og de færdige tegninger blev hængt op i brugsens vinduer i den sidste ferie-weekend, hvor forældre og legkammerater kunne se dem og give deres stemme til de bedste. Der var præmier til de tre børn, hvis tegninger fik flest stemmer.

Det har glædet mange forældre, at det sunde slik var altdominerende i brugsens „spræl-uge“. Brugsens frugtafdeling bugnede af lækre æbler, bananer og pærer, og børnene gnaskede æbler, som de vandt i „lykkehjulet“ eller fik på krogen i fiskedammen.

*Friskmalet kaffe
hver gang...*

CIRKEL KAFFE

*er datomærket
topkvalitet*

De får friskmalet kaffe HVER gang - både når De maler selv og når De vælger færdigmalet kaffe i aromasikret pakning. Cirkel kaffe - altid samme konstante topkvalitet og fine smag! P.S. Har De forresten prøvet Guld Cirkel - den helt nye luksuskaffe, blandet af udsøgte Santos-, Costa Rica- og Colombiakaffer - ellers har De noget til gode, noget godt!

GULD

Færdigmalet
i aromasikret dåse

6⁷⁵
1/4 kg netto

BLÅ

1/2 kg netto 11,10

5⁶⁵
1/4 kg netto

HVID

1/2 kg netto 9,80

5⁰⁰
1/4 kg netto

RØD

1/2 kg netto 7,88

4¹⁰
1/4 kg netto

-OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

BRUGSEN

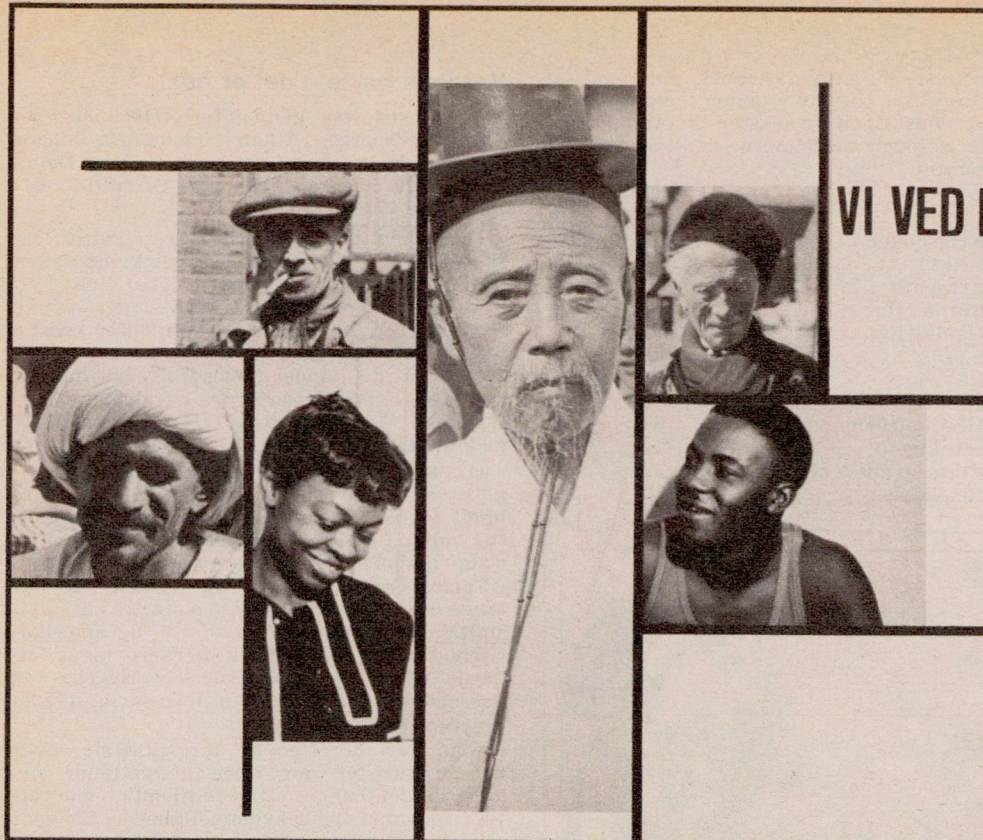
ER DE UDKØBT KL. 3

(MEDOVA TE ta'r trætheden)

ja - det er naturligt, når De har været i sving fra om morgenen...
Tag en kop stærk Medova te kl. 3! - Medova indeholder æteriske stoffer, som i forbindelse med ren coffein bevirker, at centralnervesystemet og storhjernen stimuleres på få minutter...
Og med et Medova te brev ta'r det ingen tid at lave en kop stærk, gylden og velmagende te

MEDOVA
TE ta'r
trætheden

VI VED FOR LIDT OM HINANDEN
OG TROR FOR MEGET

FORKERT

Trods turiststrømmen over landegrænserne er vore forestillinger om andre folkeslag stadig i stor udstrækning præget af gamle klicheer og primitiv generaliseren. Ud fra en række statistiske undersøgelser skriver vor medarbejder, V. J. Brøndegaard, her om nogle af disse fordomme og foreslår en systematisk indsats mod ravnegrogs-mentaliteten.

Med en blanding af undren og gysen lærer vi om middelalderens heksejagt, Det tredje Riges jødeforfølgelse, negrenes diskriminering i USA og Sydafrikas umenneskelige Apartheid-politik.

Vi er da heldigvis mere tolerante!

Og dog – når det kommer til stykket har vi såmænd en god portion forudfattede meninger om mennesker, vi i øvrigt slet ikke kender, men ringeagter blot fordi de er „anderledes“.

Sigøjnerne betragtes af talrige danskere som uønskede personer. Turister med mørkere hudfarve bliver afvist på hoteller. Italienske, græske eller tyrkiske fremmedarbejdere er genstand for direkte forfølgelse. Vi vil ikke ha' dem siddende her og svine med deres spaghetti, uden at de bestiller andet end at gøre vrøvl! erklærede en arbejder, som mente, at 99 procent af hans kolleger heller ikke ville dele bord med sydlændingene.

Her nytter al folkeoplysning og sund fornuft tilsyneladende ikke ret meget. Også vi nærer en masse indgroede fordomme mod andre nationer og hele kulturkredse, skønt det burde stå klart, at et folk med så og så mange millioner borgere repræsenterer næsten lige så mange forskellige livssyn, meninger og adfærdsmønstre. En italiener spiser selvfølgelig ikke udelukkende spaghetti så lidt som alle danskere lever af bøv med løg. Alligevel skærer vi gerne hele nationen over én kam og siger: „alle“ tyskere er krigsgale, alle skotter nærige, alle negre dovne og dumme og så videre.

Disse primitive forenklinger har en stor og farlig magt. De er utroligt udbredte og sejlivede og kan – politisk udnyttet – sætte hele folkeslag op mod hinanden. Efterhånden som folkene får større indflydelse på deres landes skæbne, må politikerne i stadig højere grad tage hensyn til „den offentlige mening“, og i kritiske situationer kan den afgøre krig eller fred. Derfor er det så uhyre vigtigt, at de gamle fordomme, klichétænkningen og

ravnegrogsmentaliteten erstattes med viden om de faktiske forhold.

Fordomme og udenrigshandel

Fordommene griber ind i og skaber problemer for u-landshjælpen, turismen, projekter i fælles interesse, ja et tilsyneladende så sagligt og rationelt område som vareudvekslingen mellem lande og kontinenter. Virkningen af „made in Germany“, „made in France“, „made in Hongkong“ er i høj grad betinget af tilvante forestillinger om de mennesker, der fremstiller varerne.

Har et indisk stålværk startvanskeligheder, kan det skade hele nationen, dets dårlige produkter sættes uden videre lig med landets industrielle niveau som helhed. Omvendt kan en enkelt lille fabriks fremragende produkter føre til, at man i udlandet får større respekt for landets hele industri.

Eksportafdelingens korrespondance spiller også en vigtig rolle for varernes prestige. Chefen eller korrespondenten kan formidle indtrykket af et venligt, imødekommende og pålideligt – eller et arrogant, uhøfligt og mistænkeligt væsen. Priser, leverings- og betalingsfrister knyttes hos kunderne sammen med forestillinger, de allerede har om salgslandet: om dets arbejdere er flittige og dygtige, materialernes kvalitet, punktlig levering osv. Altsammen kan det få afgørende betydning for et lands udenrigshandel og dermed dets økonomi.

Befolkningen i elleve asiatiske og seks latinamerikanske lande blev spurgt, hvilket lands produkt „man“ foretrak i et udvalg af i øvrigt ens produkter til samme pris. I Latinamerika blev Tyskland og USA helt dominerende nr. 1 og 2, fulgt af England og Japan. I Thailand, Persien og Indonesien valgte de fleste et tysk, på Filippinerne et amerikansk, i Sydvietnam et fransk (tidligere fransk koloni), i Malaya og Burma et britisk.

Men det positive renommé er ikke altid en fordel. Når man går ud fra, at et bestemt

lands produkter altid har en meget høj kvalitet, bliver kravene sværere at honorere, kunderne oftere skuffet. Japan har i mange år måttet kæmpe med bestemte negative forestillinger: fabrikkerne fik skyld for at plagiere andre landes produkter og er nødt til at præstere desto bedre varer.

Tyskeren som andre ser ham

En Gallup-undersøgelse 1964 viste, at halvdelen af den ældre generation i Tyskland og Frankrig „kender“ nabofolket udelukkende fra, hvad den så og oplevede under de to verdenskrige – som soldat, for manges vedkommende også som krigsfange. Det er klart, at den gensidige vurdering må være overfladisk og præget af negative synspunkter.

Men ungdommen (18-25 år) i de to lande havde et helt andet, mere positivt, nuanceret og objektivt indtryk af nabofolket, hentet på rejser og sportsstævner, under sprogundervisning, af reportager i fjernsynet. Forestillingerne om „den typiske tysker“ og „den typiske franskmænd“ har ændret sig, omend over et længere åremål.

Et repræsentativt udsnit af den franske befolkning blev 1950 spurgt: Mener De, at Tyskland kan blive en demokratisk nation? – 55 pct. svarede nej, 18 pct. ja, resten havde ingen mening. 61 pct. afviste en forsoning med tyskerne, kun 13 pct. ville hilse den velkommen. På et andet spørgsmål: Tror De, at Tyskland igen bliver en krigerisk nation? svarede 62 pct. bekræftende og kun 10 pct. benægtende.

Femten år senere (1965) havde 53 pct. et sympatisk, kun 9 pct. et usympatisk indtryk af tyskerne. Mens i 1945 ikke færre end 78 pct. gik ind for Tysklands varige deling, erklærede 60 pct. sig nu for Tysklands genforening.

På spørgsmålet (1964): Hvilket folk finder De mest sympatisk? og en liste med navnene på ti europæiske nationer, svarede englænderne:

Schweiz 24 pct. Danmark 7 pct.
 Sverige 12 pct. Holland 7 pct.
 Frankrig .. 8 pct. Vesttyskland. 5 pct.
 Norge 8 pct. Østrig 5 pct.
 Italien 7 pct. Belgien 3 pct.
 (Ingen kronkret stillingtagen: 14 pct.).

Et supplerende spørgsmål lød: Hvilket folk på kontinentet er Storbritanniens bedste ven? - Her kom Holland med 14 pct. på førstepladsen fulgt af Frankrig og Danmark med hver 12 pct. - i bunden lå Belgien, Italien og Østrig.

Fordommene har altid hørt til de sort-hvide billeder, der friskes op før og under krige. Man understreger Abels godhed ved at fremhæve Kains ondskab. En amerikansk Gallup-undersøgelse 1942 og igen 1961 viste klart, hvordan propaganda kan

udnytte de gamle klicheer, men også, at fornuften bagefter vinder terræn. Under verdenskrigen og seksten år efter karakteriserede amerikanerne den tyske nation som:

	1942 pct.	1961 pct.
Krigslysten	67	20
Brutal	57	13
Arrogant	31	16
Fordægtig	32	10
Upålidelig.....	42	9
Snu	21	7
Rå	19	8
Dum	19	4
Hårdt arbejdende	62	72
Intelligent	41	55
Fremskridtsvenlig	32	40
Retskaffen	10	24

Verdens navle - det er her

Gallup-institutter gennemførte 1959 et ensartet rundspørge i Athen, Helsingfors, Johannesburg, København, Amsterdam, New Delhi, New York, Oslo, Stockholm, Toronto, Vest-Berlin og Wien:

- Hvilken nation har den højeste kultur, det skønneste landskab, de smukkeste kvinder, den bedste mad og den største nationalfølelse?

Med undtagelse af tyskerne (der valgte Frankrig) svarede alle, at man spiser bedst i hjemlandet, som også har den skønneste natur. De smukkeste kvinder findes ifølge berlinernes mening i Sverige, wienerne i Italien og danskernes i Tyskland; de øvrige nationer udpegede deres egne evadøtre.

Grækere, hollændere, indere, amerikanere, nordmænd, svenskere, tyskere og østrigere holdt på, at deres nation har den højeste kultur, mens finnerne nævnte USA. Danskerne, sydafrikanerne og canadierne mente, at prisen tilfalder Storbritannien. Og næsten alle var enige om, at briterne har den største nationalstolthed, kun grækerne, inderne og amerikanerne anså deres egen for stærkere, mens finnerne udpegede svenskerne. Svenskerne var ene om at betragte egen levestandard som højere end amerikanernes.

Man kan herefter let forestille sig, hvor mange turister der taler nedsættende om værtslandet, længes efter de hjemlige madretter, sædvaner og bekvemmeligheder. Så godt som alle folk tror, at de bor på verdens navle.

Alt det til trods for, at over 3000 millioner mennesker hvert døgn rykker hinanden nærmere og bliver „naboer“. De moderne trafikmidler har reduceret afstandene til få timer, elektroniske kommunikationsmidler til sekunder. Mere end 100 millioner besøger hvert år et eller flere andre lande, som turister, forretningsfolk, studenter osv. På den baggrund er det besynderligt, at der ikke er tyndet mere ud i fordommene.

En væsentlig årsag er nok, at besøgene mest skyldes nysgerrighed og sensationslyst, at den småborgerlige egoisme og en slags merværds-kompleks følger med. Talrige turister kan desuden ikke forstå værtslandenes sprog og har sjældent eller ingen lejlighed til at sætte sig ind i befolkningens vilkår og sædvaner.

Enhver større forretningsvirksomhed er forlængst gået over til motivforskning, markedsanalyse og public-relation (PR). Man undersøger helt systematisk, hvorfor kunderne vælger en bestemt vare, finder frem til deres forbrugsvaner, smagsretninger osv., vækker opmærksomhed om og tillid til et varemærke.

Et dygtigt og ærligt PR-arbejde i langt større omfang kunne sikkert gradvis erstatte de mange nationale fordomme med konkret viden eller i hvert fald vise, hvor latterlige de er. Målsætningen skulle være at opløse de stærkt forenklede klicheer, sprede oplysninger om de faktiske forhold og øge respekten og tolerancen over for andre folks særpræg og traditioner. Et sådant oplysningsarbejde kunne også bringe økonomiske fordele. Mange lande kan slet ikke undvære turiststrømmen, der efterlader vældige beløb i fremmed valuta. Rejsemålene bestemmes ikke blot af klima, landskaber, trafik og hotelforhold, men også - måske navnlig - af de gode eller dårlige rygter om landet.

Vor verden er blevet lille i tid og rum, den har ikke længere plads for ravnekrogs-mentaliteten og musehuls-perspektivet. Vi må lære at tænke i nye dimensioner, ikke overalt vise den belærende pegefinger, men først og fremmest komme vore egne mangler og fordomme til livs. Vi må overvinde dem, før vi kan dømme om andre nationer.

Vi kan ikke love Dem, at Deres hund kan lære at tale-

men den bliver i hvert fald kvik og rask som aldrig før, når De giver den

**DOGGY
HUNDEMAD**

DOGGY er fuldkost til Deres hund. Det fås i 1, 2½ og 10 kg pakninger til familiehunden - og i 40 kg kennelpakning. DOGGY indeholder alle de nødvendige næringsstoffer - og fremstilles under omhyggelig laboratoriekontrol af LØVENS KEMISKE FABRIK

BRUGSEN

Hvor køber man billigst?

Syv procents prisforskel mellem Helsingør og Varde – men endnu større udsving indenfor samme by.

For det kvantum kaffe af en bestemt kvalitet, som i brugsen kostede 100,00 kr., måtte man i privatejede kædeforretninger og supermarkeder gennemsnitligt betale 8,90 kr. mere og i de privatejede traditionelle forretninger 8,50 kr. mere.

Kaffen er den daglige vare, for hvilken brugsens priser mest markant ligger lavere end priserne i de konkurrerende forretninger, således som de er registreret i den prisundersøgelse, LO gennemførte i hovedstaden og et stort antal provinsbyer i tidsrummet februar 1968 til januar 1969.

Vi har tidligere omtalt denne undersøgelses hovedresultat: at brugsen for landet som helhed holdt de laveste priser på et normalt forbrug af dagligvarer. Nu foreligger den udførlige rapport, og det fremgår heraf, at de private kæder kun indenfor én af de undersøgte grupper føde- og drikkevarer var billigere end brugsen, nemlig med sukker. De private, traditionelle forretninger var

ligeledes billigst indenfor en enkelt varegruppe, nemlig kød og pålæg (men det drejede sig nu kun om 20 øre på hvert 100 kr.s indkøb). Samtlige andre „førsteplader“ som billigste indkøbssted gik til brugsen. Det kvantum kartofler og frugt, der i brugsen betales med 100 kr., kostede således 4,50 kr. mere i de private kædebutikker og 13,60 kr. mere i de private, traditionelle forretninger.

Taget som helhed viste LO-undersøgelsen, at det årsforbrug af betydningsfulde dagligvarer, som i brugsen kostede 4557 kr., betales med 4620 kr. i de private kædeforretninger og med 4680 kr. i de private traditionelle forretninger.

Ved disse sammenligninger er der set bort fra dividende, rabat og slagvarepriser af typen *ugens tilbud*. Inddrages disse faktorer vil forbrugerkoooperationens stilling som den billigste butikstype formentlig forbedres yderligere i de fleste tilfælde, hedder det i rapporten.

Flyverejserne blev atter saboteret i år

Fra Det danske Luftfartsdirektorat kom et brev nogen tid efter, at HB og FDB i fællesskab havde startet den danske afdeling af Inter Co-op Kontakt. Denne organisation har blandt mange andre mellemfolkelige, kulturelle opgaver til formål at arrangere familiebesøgsrejser til fjernere mål som USA og Australien til overkommelige priser.

Inter Co-op Kontakt blev startet i 1968, efter at de danske luftfartsmyndigheder nær havde forhindret det års tilsvarende flyverejser, der blev tilbudt gennem den da nyoprettede organisation Kontakt Brugsen.

Inter Co-op Kontakt opfylder efter sin vedtægt de krav, der af den verdensomspændende superstærke organisation af ruteflyselskaber IATA er fastsat for charterflyvning. Inter Co-op Kontakts afdelinger i andre lande har da også kunnet gennemføre tusindvis af familiebesøgsrejser for deres medlemmer. Rejserne udgik fra Holland. Nogen tid efter starten af den danske afdeling kom det omtalte brev fra Det danske Luftfartsdirektorat, der meddelte, at man havde bemærket sig, at organisationen bl. a. havde til formål at arrangere flyverejser. Direktoratet gjorde endvidere opmærksom på, at sådanne rejser ikke ville kunne gennemføres med danske lufthavne som udgangspunkt.

Det vidste Co-op Kontakt i forvejen, og alle flyverejser var da også planlagt at skulle starte fra Holland. Hvad man derimod ikke vidste (og først langt senere fik kendskab til) var, at luftfartsdirektoratets brev i kopi var sendt til den tilsvarende statslige myndighed i Holland.

Om der er foretaget andet og mere fra Det danske Luftfartsdirektorat, ved vi ikke. Er det ikke tilfældet, så har brevkopien åbenbart været tilstrækkelig. Der opstod nemlig derefter pludselig vanskeligheder vedrørende de danske medlemmers deltagelse. Tilsyneladende var problemet i Holland, at luftfartsmyndighederne der på ny ønskede at følge en kollegial henstilling fra Det danske Luftfartsdirektorat. Man nærmede sig i betænkelig grad de fastsatte afgangsdatoer, og selv om de hollandske arrangører mente, at det nok kom til at gå efter planen, så turde den danske afdeling ikke

tage risikoen for, at danskernes deltagelse i sidste øjeblik blev forhindret.

Anmeldelserne fra Danmark blev aflyst, og i stedet måtte deltagerne rejse med ordinære rutefly. Det blev det islandske luftfartsselskab „Lofleidir“, med afgang fra Luxemburg i stedet for Amsterdam. Desværre måtte samtidig varigheden ændres fra 4 til 3 uger. Rejserne blev dyrere, end de oprindeligt planlagte, men Inter Co-op Kontakt har holdt de anmeldte reisedeltagere til dels skadesløse.

To gange har man altså nu måttet skuffe danskere, der i lang tid har glædet sig til og forberedt deres besøg hos familie i USA og i Canada. Det er både i 1968 og i år sket på en måde, som, hvis den var brugt på andre af samfundslivets områder, mand og mand imellem ville blive betegnet som mindre pæn.

At det er sket alene med det formål at beskytte interesser for det koncessionerede luftfartsselskab SAS, kan der ikke være tvivl om. Det er i hvert fald svært at se, hvad det ellers har for formål.

Skal vi kæmpe videre for det både menneskeligt og kulturelt gode formål, Inter Co-op Kontakt har, eller må vi – for at sige det helt enkelt – bøje os for en overvældende overmagt hos det statslige organ, der hedder Det danske Luftfartsdirektorat?

Den usikkerhed, der har hersket nu to år i træk, kan vi i hvert fald ikke byde medlemmerne endnu en gang.

Derfor vil en afgørelse blive truffet i nær fremtid. Til sammenligning er det interessant at bemærke, at trafikministeren den 1. oktober kunne meddele, at han havde skabt mulighed for, at der fremtidig kan arrangeres charterrejser til Oslo. Det er en betingelse, at rejserne har en varighed af mindst en uge, og at deltagerne straks transporteres videre til opholdssteder, der ligger mindst 100 km fra lufthavnen.

Lad os glædes over, at vi nu kan komme på endnu billigere 8 dages ferierejser til Norge, selv om vi altså ikke kan få lov til at besøge slægtninge i USA til den pris, det vitterligt kan gøres for – nemlig ca. 1600 kr. tur-retur inden for en måned. SAS-prisen er 3780 kr. og i højsæsonen 4456 kr.

Sammenligner man priserne by for by, viser undersøgelsen det ikke overraskende, at prisniveauet er højest i hovedstadsområdet og Nordsjælland. Nærmest denne del af landet i pris-mæssig henseende kommer Odense, Nykøbing F., Nakskov, Køge og Hillerød. I den billigste fjerdedel finder man byerne Varde, Esbjerg, Vejle, Randers, Horsens, Thisted, Herning, Kolding og Viborg.

Forskellen på den dyreste by, Helsingør, og den billigste, Varde, beløber sig til ca. syv procent. Da det er målt på et samlet årsindkøb i størrelsesordenen 5000 kr., bliver de syv procent ca. 350 kr. Man kan med andre ord på et gennemsnitsbudget spare en krone penge om dagen ved at flytte fra hovedstadsregionen til Vestjylland.

Inden man tager af sted til den friske vestkyst, bør man dog nok undersøge eventuelle forskelle i f. eks. løn- og skatteniveau, som ikke har været inddraget i denne LO-undersøgelse.

Og frem for alt må man gøre sig klart, at der måske er endnu større beløb at spare i husholdningspenge ved at se sig for indenfor sit eget bysamfund.

Vi har nævnt den konstaterede prisforskel ved at gå i brugsen, men desuden er der – i hvert fald i visse byer – en forbløffende forskel i prisniveau fra kvarter til kvarter indenfor samme kommunes grænser. I Slagelse f. eks. kunne det kvantum varer, som kostede 100 kr. i strøgkvarteret, fås for kun 92,20 kr. i et nyt kvarter i byens udkant, og i Esbjerg konstaterede man, at de samme varer i tre forskellige bydele kostede henholdsvis 100,00 kr., 93,40 kr. og 97,50 kr. I disse byer er der altså tale om prisudsving, som er på højde med eller overgår dem, man finder ved at sammenligne den billigste og den dyreste by.

Så selv uden at flytte til Varde er der penge at tjene i årets løb ved at være prisbevidst.

TEMUS

røde musekorn

hurtigvirkende musegift

Kornene skades ikke af fugt og kan derfor også anvendes udendørs. Er af Statens Skadedyrlaboratorium anerkendt til bekæmpelse af mus.

Temus MOSEGRISEMAJS

– ny specialgift, der effektivt bekæmper mosegrise. Er af Statens Skadedyrlaboratorium anerkendt til bekæmpelse af mosegrise.

TEMUS - W ROTTEGIFT ekstra

– det sikre, virksomt til sidste gram. Anerkendt af Indenrigsministeriet som rotte-udryddelsesmiddel.

Et stykke af Broager-Skelde Jernbanelinje er privatejet men den bruges som gennemgående cykelsti, antagelig fordi det har været svært at jævne dæmningen.

Cykelvejen, der kan indrettes på den nedlagte strækning Horsens-Silkeborg går i nærheden af Østbirk-Lundum langs landevejen. Men alle færemomenter for både landevejstrafik og cykeltrafik kan ophæves – til lige stor lettelse for begge parter.

DE GAMLE BANER skal åbne naturen FOR CYKLISTERNE

De fleste fredningsplan-udvalg landet over arbejder nu med at sikre nedlagte banelinier som grundlag for nyt anlæg af cykelveje gennem nogle af landets smukkeste egne. Kaj Olsen giver her et overblik over de mange cykelvejs-planer, som man håber snart at kunne realisere...

Danmark skal atter være en cyklistnation – hvis *Dansk Cyklist Forbund* og *Danmarks Naturfredningsforening* får deres vilje med kulturministeriet og finansudvalget. Det er først og fremmest hensigten at give byboerne mulighed for at møde naturen og landskabeligheden. Men man tænker også på i Danmark at skabe et sidestykke til cykelvejanlæggene i for eksempel *England* og *Vesttyskland*.

Cykelveje er et nyt ord. Det dækker ikke blot cykelstier i almindelighed, men også anviste ruter for cyklister, hvor de kan være i fred for motortrafikken.

Mellem *England* og *Skotland* løber således en 400 km lang cykelvej, dels på særlige nyanlagte stianlæg, dels på biveje og på cykelstier langs hovedfærdselsårer. På samme måde i *Vesttyskland*, der omspændes af et net af cykelveje, hvor man kan køre fjorten dage uden at se en bil.

Er der brug for sådan noget her?

Erfaringer fra blandt andet *Sverige* og navnlig *USA* viser, at da stierne var lavet, skabtes behovet – næsten eksplosivt. By-

folk længes i virkeligheden efter at komme bort fra støj, støv og stress, ud hvor man kan ånde og tænke frit.

Nyanlæg af asfalterede cykelveje er ikke billigt. Men de sidste års mange nedlæggelser af jernbanelinjer – som oftest gennem de smukkeste landskaber – har givet mulighed for at erhverve jorden til cykelveje til priser på 25-60 øre pr. kv-meter. Banelegemerne ligger i en bredde af godt ti meter, og selv om fredningsplanudvalgene i hele landet endnu ikke har søgt mulighed for at købe mere end et par hundrede kilometer jernbanelinje, rækker planerne dog langt videre.

I kulturministeriet, *Dansk Cyklist Forbund* og *Danmarks Naturfredningsforening* fik man spontant samme tanke, at fjerne sporene fra nedlagte banelinjer og erstatte dem med cykelvejanlæg. Ideen blev modtaget med begejstring i de fleste fredningsplanudvalg – navnlig dem, hvor man kunne støtte sig til fredningsplananalyser, som klart viser hvilke banestræk, der berører smukke egne.

Sikke en cykelvej, der bliver her. Ved Dybvadbro på banelinjen mellem Kolding og Grindsted løber banelegemet i en dejlig slugt langs et vandløb (bill. herover). Cykelvejen passerer naturligvis stationer og her (i Dybvadbro) kan der indrettes cafeteria og meget andet for cyklende, gående, ridende, fiskende og skydende (bill. øverst).

Ansøgninger om køb af banestrækninger sendes af fredningsplanudvalgene til kulturministeriet, hvor man sandsynligvis aldrig vil få så store bevillinger til rådighed som nødvendigt. Derfor har kulturministeriet ladet alle ansøgninger om cykelveje gå videre til ministeriet for offentlige arbejder, som skal søge bevillingerne og pålægges arbejdet. Det har givet en forsinkelse, så kun få anlæg kommer til udførelse de første år.

Undtagelsen er stianlæg i *Storkøbenhavn*. I forbindelse med en sti-lov i 1940 anlagde man nogle „grønne stier“, men for flere af dem nåede man kun at ekspropriere. På disse arealer vil man nu færdiggøre de gamle projekter.

Ved anlæg af cykelveje skelner man mellem to typer: Cykelveje til nær-rekreative mål, og cykelveje til fjernmål.

På *Bornholm*, i *Viborg-Alborg*, *Århus*,

Ribe-Ringkøbing og Skanderborg-Vejle amter arbejder man med begge kategorier. I København og Roskilde-Frederiksborg og Holbæk amter, på Fyn, Hjørring-Thisted samt Randersegnen arbejder man med nær-rekreative sti-anlæg (især inden for kommende naturparker). I Præstø-Sorø og Maribo amter har man diskuteret anlæg af cykelveje men opgivet tanken, mens fredningsplanudvalget for Sønderjylland endnu ikke har drøftet cykelveje.

Det sidstnævnte betyder, at Sønderjylland bliver en prop i systemet, idet man i Ribe-Ringkøbing amter arbejder med en drøm om at anlægge et net af langturs-cykelveje – på cirka 1000 km – som en fortsættelse af det tyske net.

I flere fredningsplanudvalg er man klar

CYKELVEJ-PROJEKTER I DANMARK

Listen er udarbejdet på basis af oplysninger fra de enkelte fredningsplanudvalg, og skulle altså give et overblik over cykelvej-planer, der for tiden arbejdes med:

over – og lider under – en meget væsentlig mangel ved det landsomfattende arbejde med projektering af cykelveje, nemlig manglen på et samordnende organ, så gode løsninger af svære problemer kunne smitte. Manglen kan først afhjælpes, når den ny naturfredningslov gennemføres.

Gennem en vis orientering fra kultur-

Ind imellem føler man sig på tværs
(når man har været lidt for god ved sig selv)

Så hjælper et glas Samarin!

Det sker en gang imellem, at man føler sig ude af form. Måske blev det lidt sent aftenen i forvejen, måske har man spist lidt for meget af den gode mad. Så er det, at man har brug for et effektivt middel mod dårligt humør. Moderne mennesker ved, at Samarin er det helt rigtige. Et glas herligt forfriskende og velsmagende Samarin sætter humøret i vejret og giver Dem omgående ny energi og velvære. De skulle også prøve Samarin. – De kan ikke undgå at mærke forskellen.

A/S Cederroths, København

gi'r øget velvære

● **Hjørring-Thisted amter.** Cirka 5 km fra Vrensted til stranden ved Løkken af den nedlagte Ryaa-Løkken-Hjørring-bane. Der er muligheder men ikke planer for cykelveje på de nedlagte Alborg privatbaner.

● **Viborg-Ålborg amter.** Der er planer for 6 km banestrækning af Rødkjærsbro-Kjellerup-Silkeborg-banen. Man interesserer sig for Alborg privatbaner og håber på et stinet i Himmerland.

● **Randers amt.** Der er planer for cykelveje på tre banestrækninger: 3,5 km mellem Vibæk og Skærsø station, 2 km mellem Stubbe og Gravlev, (begge på Ebeltoft-Trustrup jernbane), samt 2 km mellem Norup og Amølle på den nyligt nedlagte Randers-Hadsund-bane. Man håber på en cykelvej ad jernbanelinjen Ryomgård-Nimtofte-Ramten-Grenå, cirka 20 km.

● **Ribe-Ringkøbing amter.** Man arbejder med et cykelvejprojekt på Trolldhede-Grindsted (-Kolding)-banen cirka 10 km fra amtsgrænsen (med Vejle-Skanderborg) til Ferup, fra Hundsholt gennem Veerst til Grindsted-Kolding landevej og stierne i plantagerne. Man håber på et cykelvejnet via biveje med videre på cirka 1000 km.

● **Århus amt.** Man forbereder 5,2 km cykelvej på Horsens-Odder-banen i Ørting-Falling og Hundslev kommuner. Desuden et stianlæg i ådalen mellem Moesgård og Hadsherreds landevej på 6 km. Man håber på en udvidelse af stianlægget ved Brabrand sø mod Pindsmølle og Solbjerg sø, cirka 10 km.

● **Vejle-Skanderborg amter.** Der forberedes stianlæg 2 km i Åle kommune på de tidligere Horsens vestbaner. Desuden en kort strækning i Silkeborg by på Silkeborg-Kjellerup-Rødkjærsbro-banen og cirka 7 km (længst fremme) fra Horsens til Haldrup badestrand på Horsens-Odder-banen. Endvidere cirka 7 km omkring søerne ved Harde-Bramdrup og Kolding på Kolding-Trolldhede-banen. Man er interesseret i cirka 30 km forskellige strækninger af Horsens-Bryrup-Silkeborg-banen.

● **Tønder, Åbenrå-Sønderborg og Haderslev amter.** Cykelveje er ikke drøftet.

● **Odense-Svendborg amter.** Der forberedes 15 km cykelvej fra Odense til Langesø på den gamle Odense-Brenderup-bane.

● **Holbæk amt.** Ingen cykelveje forberedt. De tænkes kun anlagt inden for fremtidens naturparker.

● **København-Frederiksborg og Roskilde amter.** Ingen cykelvej-projekter.

● **Præstø-Sorø amter.** Ingen cykelvej-projekter.

● **Maribo amt.** Ingen cykelvej-projekter.

● **Bornholms amt.** Under forberedelse er en cykelvej på 30 km fra Rønne til Nekso på den tidligere jernbanelinje i hele sin længde. Den eneste strækning i landet, der er erhvervet.

ministeriet holdes de enkelte fredningsplanudvalg dog orienteret om, hvornår og hvor der nedlægges banelinjer, og man kan så indrette forarbejdet efter det.

Skal fredningsplanudvalgene have mulighed for at erhverve billig bane-jord, må de selv holde sig til. Undertiden er det for sent, og jorden allerede overdraget lokale folk som tillæg til landbrugsjord.

Fredningsplanudvalget for Randers amt arbejder dog med en særpræget løsning i *Nørre Djurs* kommune, et af amtets smukkeste områder. Her har man chance for at opnå vejret ad banelegemet, der kun af få landmænd mellem *Ryomgård*, *Nimtofte*, *Ramten* og *Grenå* er inddraget i driften. Andre kunne måske bruge den idé.

I Holbæk amt har man taget et andet initiativ, siden der nu ikke findes nedlagte baner til rådighed. Den sydlige bilvej-forbindelse til *Kalundborg* over *Jyderup* er blevet firesporet og cyklistløs. Cyklisterne har fået et særligt anlæg, der

består af den gamle bilførende vej.

I Skanderborg-Vejle amter, hvor man meget energisk har lavet projekter i forbindelse med samtlige fire disponible jernbanelinjer, har man nøje husket på, at menneskers møde med naturen og landskabeligheden skal være komfortabel. Man nøjes ikke med anlæg af nær- og fjern-rekreative cykelvej-anlæg, man har også plan om at erhverve *Dybvadbro* station på *Kolding-Trolldhedebanen*. I den tidligere station skal indrettes informationscenter, toiletter og varmestue for lystfiskere – måske en gang med tiden også cafeteria og fuldautomatisk biograf (som i USA). I en nærliggende grusgrav indrettes campingplads, så den ikke skæmmes landskabet.

Dette fredningsplansudvalg arbejder i øvrigt meget særpræget med campingpladsanlæg. Blandt andet indretter man dem efter de rejsendes specialbehov, således med særlige campingpladser for kano-folket. Det er også hensigten at frednings-

planudvalget bestemmer, hvor campingpladser skal anlægges, og derefter søger forbindelse med interesserede ledere.

På linje med fredningsplanudvalget for Ribe-Ringkøbing amter arbejder man yderligere med hensigtsmæssig skiltning i naturen dels til afmærkning af cykelvej-ruter, dels med orienterende skilte til afløsning for lakoniske og irriterende forbudsskilte. Et forsøg ved et fuglereservat på *Fanø* med oplysende skilte har medført, at publikumsødelæggelserne faldt til en tredjedel.

Et sjovt eksempel på, at cykelveje også kan afløses af jernbaner, finder man i Skanderborg-Vejle amter. Fredningsplanudvalget har på en strækning af *Horsens-Bryrup-Silkeborg-banen* besluttet at imødekomme en ansøgning fra en nystiftet veteranbaneklub i Bryrup. Sådan en bane kan med rimelighed anses som et rekreativt mål, og derfor har man indgået en foreløbig kontrakt, der sikrer, at der kan køre tog på cykelvejen.

Haender der vasker op med VEL bliver bløde som Deres teint...

Ja, De føler forskellen med Vel. Mild som en håndlotion bevarer Vel Deres hænder smukke og velplejede, fordi Vel hverken indeholder alkali eller blegemiddel. Blot eet sprøjt Vel og opvasken bli'r strålende ren og skinnende blank på den halve tid - uden aftørring! Nemt og besparende... Ja, skift til Vel for hurtigere opvask og blødere, smukkere hænder.

PYNTELIGE POSER

Affaldsposerne af plastic hører til de små opfindelser, der har gjort vores hverdag nemmere og renere. Ligesom en anden nyttig opfindelse, køkkenrullen, er de også blevet finere og finere at se på. Længe har de allerede kunnet fås i en række kønne farver, og som det nyeste har Brugsen nu også plastposer med mønster, stjernefigurer i klare kulører på hvid bund. De mønstrede poser er lidt dyrere – 3,85 kr. for en rulle med 30, det vil sige knapt 13 øre stykket, medens de farvede koster 2,98 kr. for en rulle med 40, altså 7½ øre stykket. Størrelsen er den samme. Poserne rummer 15 liter. Det skulle række til det daglige køkkenaffald i en familie på 5 personer ifølge det svenske konsuminstituts undersøgelser. Selv om en pose i mindre husholdninger kunne række længere, er det nu rarest at skifte den ud hver dag, specielt selvfølgelig, hvis der er kraftigt duftende affald i. Især hvis man bor i en ejendom med affaldsskakt, må man også passe på ikke at fylde posen mere, end at den kan lukkes ordentligt, så indholdet ikke spredes under faldet gennem skakten. Mange bruger en elastik eller en metalbøjle som lukketøj, men det nemmeste og mest effektive er faktisk at trække posens overkant op i to hjørner og binde dem sammen, som det vises på billedet her med den nye mønstrede affaldspose.

BAG PÅ PAPIR...

Inden vi får set os om, er vi midt i årets travleste bagetid. Brune kager, jødekager, finsk brød eller noget helt fjerde. De fleste familier har deres specielle opskrifter, og ofte er det de mere besværlige kager, man tager sig tid til denne ene gang om året. Men uden at gå traditionerne for nær, kan man da tage de lettelser, som byder sig, og efter vores mening er Brugsens bagepladepapir absolut en god hjælp.

Bagepladepapiret ligger i ruller med 10 meter og i en bredde på 38 cm, som pas-

ser i størrelse til almindelige bageplader. Det er siliconebehandlet, og derfor kan kagerne anbringes direkte på det usmurte papir, som i øvrigt godt kan bruges flere gange.

Men ikke blot slipper man altså for at smøre pladerne ind og gøre dem rene efter brugen. FDBs prøvekokken, der har afprøvet bagepapiret blandt andet til franskbrød, roulade, småkager og wienerbrød, har også konstateret, at kagerne ikke så let brænder på, hvis man bruger bagepladepapiret. Det har også vist sig, at småkager flyder mindre ud end normalt, når de bages på papir. En rulle koster i Brugsen 1,98 kroner.

? SVAR

IS-DÅSER TIL SYLTNING

Et råd om anretning af Brugsens regnbueis (Tre Slags Is): Hold plasticdåsen et øjeblik under den kolde vandhane, varm en kniv, skær isen igennem på langs og lirk den ud af dåsen. Derved opnås tre fordele. Isen ligger bedre fast på fadet, er lettere at skære af og alle har større mulighed for at få et stykke af hver farve is. Jeg synes is-dåserne er fortrinlige som fryseemballage. Kan man også anvende dem til for eksempel eddikesyltning? Hvis det er tilfældet, har man jo samtidig klaret krukke-problemet i samme fordelagtige køb.

Rigmor Christiansen,
Venslev, 4243 Rude

Tak for råd, ros og spørgsmål. Plasticdåserne fra Brugsens Tre

Slags Is kan udmærket bruges som syltekrukker, men plastic kan i visse tilfælde optage smag og lugt. Har dåsen en gang været anvendt til en kraftigt smagende ting som eddike, må man derfor regne med, at den fremtidig kun kan bruges som syltekrukke.

LØSE BUNDE

Man kan få nyt håndtag og ny bundprop til Elefant termokanderne, hvorfor ikke også ny plasticbund, spørger en læser, bunden på vores kande er på en eller anden måde blevet skæv og kan ikke skrues ordentlig på.

Vi kan oplyse, at FDB nu har fået reservebunde til Elefantkanden på lager. De koster 4,85 kr. stykket, og ordrenumret er 49 91 69 S. Samtidig er det måske værd at minde om, at Elefantkanden og andre termokander med plastbund ikke har godt af at stå på en varm el-kogeplade. Det har vist sig, at det ofte er årsagen til de skæve bunde.

HVORFOR BLIK?

Det er for billigt, at man på OKs 10 liters plastdunke med petroleum anvender den meget gamle og upraktiske form for lukketøj med blik, som skal åbnes med en knibtang og derfor ikke kan bruges igen. Har OK ikke opdaget, at andre olieselskaber bruger en plastkapsel, der kan tages af og sættes på så ofte, det skal være. – Helmer Christensen, Sdr. Jellinge, 4261 Dalmose.

Da OK i sin tid begyndte at forhandle petroleum i 10 liters dunke, var de lukket med en plastkapsel, der kunne sættes på igen. Men der kom ret hurtigt klager dels over, at der var vand eller fremmedlegemer i dunkene dels over, at de ikke indeholdt det kvantum, de skulle. Derfor gik man over til den nuværende blikkapsel, som blev specielt udarbejdet til formålet. Siden har der ikke været klager over dunkenes indhold, så blikkapslen har altså sine praktiske sider. I øvrigt kan det endnu i en vis udstrækning ved henvendelse til OK lade sig gøre at få løse plasticdunkers kapsler.

Mager mayonnaise

Mayonnaisen hører normalt til i den allertungeste ende af kalorietabellerne. Den indeholder cirka 800 kalorier pr. 100 g. Det er meget, hvis man gerne vil passe på den slanke linie. Derfor har Brugsen nu indført en letvægts-mayonnaise i sit salat-sortiment, Karen Koks Kaloriefattig Mayonnaise, som kun indeholder cirka 490 kalorier pr. 100 g. Bevares, det er stadigvæk en post, men dog kun cirka halvt så meget som den sædvanlige mayonnaise. Den nye mayonnaise virker lidt luftigere, men adskiller sig ikke smagsmæssigt fra Karen Koks Ægte Mayonnaise, så det er absolut

en nyhed, som må kunne glæde de mange, der godt vil spise lidt mindre fedt og alligevel ikke har lyst til en radikal ændring af deres spisevaner. På andre områder – mælken blandt andet – er der en klar tendens til at gå over til de mindre fede produkter, og selv om mayonnaise ikke spiller samme rolle i den daglige kost, er den magre Karen Koks mayonnaise nok værd at tage med i betragtning som en af de „smertefrie“ muligheder for at sætte kalorieforbruget ned.

Karen Koks Kaloriefattig Mayonnaise fås i store tuber med 150 g. Prisen er 1,68 kr.

EN KLUD til mange formål

Der er ikke noget at sige til, at gammelt slidt linned, klippet til rengøringsklude, er på vej ud af billedet. Den slags klude bliver hurtigt uhumske, og også når det gælder rengøring, vil vi have gode ting at arbejde med.

Engangsklude, køkkenruller og special-klude hører til i rengøringen, og på denne front har Brugsen gennem nogen tid ført Vileda – en klud af et meget holdbart materiale, som ikke fnugger og derfor er velegnet til fliser, vinduer, spejle og andre blanke flader.

Nu har Brugsen hjemtaget endnu et Vileda-produkt, som kaldes „special-skind til vinduer“, hvilket er noget af en tilsnigelse, da produktet intet har med skind at gøre. Men importøren mener, at betegnelsen „klud“ ikke er god og vil derfor gerne bort fra den.

Det nye Vileda-produkt er lavet af bomuld og cell-

uld med syntetisk gummi som bindemiddel. Det har mange gode egenskaber, fnugger ikke, tåler alle almindelige rengøringsmidler – også sprit, det kan vrides hårdt op uden at gå i stykker og kan tilmed koges.

Importøren af Vileda – det er et tysk produkt – anbefaler, at man bruger kluden som støveklud, hårdt opvredet. *Forbruger-Nyt* har prøvet dette råd, og vi synes, kluden er glimrende til dette formål og en god erstatning for flannels-støvekluden, fordi støves ikke flyttes, men fjernes. Den anelse af fugt, der kommer på den aftørrede flade, fordampes på få sekunder, så møbler skulle ikke tage skade.

Nye Vileda-klude skal skylles grundigt i rindende varmt vand, da de indeholder et imprægneringsmiddel. Det nye Vileda „special-skind“ koster 9,85 kroner i Brugsen. Det er ganske vist noget dyrere, end den Vileda-klud, Brugsen hidtil har haft. Men vi synes, den kan bruges til mange flere formål og er langt bedre at arbejde med.

Et stykke med GRØNTSAGSROGN

Brugsens kendte Winner torskerogn på dåse har fået en alvorlig „konkurrent“ i en ny dåsetorskerogn med ærter og gulerødder af samme mærke. Den er særdeles velsmagende og ser festlig ud på et stykke rugbrød, men også som varm ret er den god.

Torskerogn har i sig selv en ret gennemtrængende smag, og derfor er smagen af ærter og gulerødder ikke dominerende. Bedst smager grøntsagerne igennem, når man spiser rognen alene som en forret – enten kold eller lunet på panden. Pyntet med mayonnaise og tomat på et stykke rugbrød anes ingredienserne kun.

Grøntsagsrognen har samme konsistens som almindelig Winner-torskerogn, og det betyder, at den er let at skære i skiver. Prisen er 2,75 kroner for en dåse med 350 g – altså det samme som den almindelige torskerogn koster for samme kvantum.

Dåsen er foruden med „sidste salgsdato“ forsynet med deklaration, som blandt andet angiver næringsindhold.

mange fotografiske plader, dagbøger fra århundredskiftet, protokoller og flere hundrede dokumenter.

Hvem finder så på at kigge i disse undselige sorte kasser ud over fagfolk og andre historiekyndige?

Bibliotekar Lotte Fang fortæller, at Roskildes samling bruges flittigt af blandt andre skoleelever, journalister og forretningsfolk.

– Skoleelever bruger naturligvis mest selve bogudlånet og læsesalen, når der skal skrives fristile. Men når emnet bevæger sig på det lokalhistoriske område, kommer de til arkivet, siger Lotte Fang. Egnens aviser tager arkivet i brug, når de skal berette om en lokal borgers levnedsløb eller skal have bestemte data om byens skoler og institutioner. Dagbladene benytter sig også ret flittigt af vore gamle fotografier. Men det hænder da også, at privatpersoner retter henvendelse til os for at få oplysninger om en forlængst afdød slægtning.

I de seneste par år har flere arkiver landet over fået egne moderne lokaler på grund af den store vækst af arkivmateriale. Holstebro's byhistoriske Arkivs to tons tunge samling blev for et års tid siden flyttet fra et rum i en skole til nye lokaler i en moderniseret bygning ved byens nye kunstmuseum. Fakse Herreds lokalhistoriske Arkiv fik det også for trangt på en skole, og Vemmetofte Kloster stillede et stort brandsikret rum til rådighed for samlingen ved siden af klosterets eget arkiv.

Uvisheden om de fremtidige kommunegrænser og den stadig stigende interesse for at samle mest muligt lokalhistorisk stof har ført til diskussioner om, hvor grænserne for indsamlingsområderne skal gå.

Der har været mindre tvistigheder mellem de to lokalhistoriske arkiver, der har henholdsvis Ringsted og omegn og Roskilde og omegn som „arbejdsområder“. Striden er nu på venskabelig vis blevet bilagt, og indtil problemet bliver klaret, beholder de respektive arkiver det materiale, de måtte have erhvervet sig fra hinandens (fremtidige) områder.

Sammenslutningen af Lokalhistoriske Arkiver tæller i dag 70 aktive og 10 passive medlemmer. Alene i de seneste fem år er der sket en fordobling af antallet af arkiver under sammenslutningen, og der kommer stadig nye medlemmer.

Sammenslutningen holder kurser og møder, der samler interesserede ud over foreningens rækker, og folk sætter sig på skolebænken for at lære lokalhistorie og for at få kendskab til, hvordan materialet indsamles og bevares.

Man kan ikke skrive byers og egnes historie alene på grundlag af de officielle arkiver. Alle mennesker har faktisk et arkiv – tænk blot på fødsels- eller dødsattest, karakterbøger, breve, kørekort, lærekontrakter og eksamensbeviser. Den slags papirer ser historikere og forskere også på, når de graver fortiden frem.

De lokalhistoriske arkiver er derfor interesseret i alt i forbindelse med egnen og dens indbyggere, og oplagt materiale er også ejendoms-papirer, foreningsprotokoller og prislister.

Det er dog ikke lutter gamle støvede papirer med snørklede bogstaver og gulnede billeder, der er at finde i arkiverne. Hvor mulighederne er til det, tages den moderne teknik i anvendelse. I mange tilfælde er det fotokopier, arkiverne ligger inde med, fordi materialet er af en sådan beskaffenhed, at det ikke tåler for megen berøring, eller fordi det er så værdifuldt, at det er afleveret til Landsarkivet i den pågældende landsdel.

Jeg er også gået over til **PRINCE**

SKANDINAVISK TOBAKS- & SØLDEVARER

PRINCE OF BLENDS

20 Cigarettes

PRINCE

FILTER TIPPED

27

Ja, rigtige cigaretrygere har valgt Prince, cigaretten med den fine, afrundede blended-tobakssmag plus Whitronfilter, det snehvide fiber-filter, der giver Dem den fulde tobakssmag og det lette træk...

Filtercigaretten med fuld tobakssmag

I virkeligheden burde vi være himmelhenrykte over, at vi er i stand til at føle angst. For netop angsten får os til at yde præstationer ud over det sædvanlige, får os til at udvikle os som tænkende, skabende individer og nå præstationsmæssige højder, som aldrig var nået, hvis vi bare havde været fuldstændig afslappede uden den tilstand af spænding, som angsten fører med sig.

Angsten er en nødvendig del af os selv, som vi slet ikke kan undvære, hvis vi vil føle, at vi virkelig udretter noget her i livet. Vel at mærke så længe man har kontrol over den.

Omvendt kan man have det temmelig kedeligt, hvis man aldrig kommer i situationer, hvor man føler virkelig angst. Livet kan blive gråt, trist og indholdsløst, når det ikke rummer udfordringer. Så kan det ske, at man begynder at leve på „lånt“ angst, ser skrækkfilm, læser bloddryppende kriminalromaner og så videre.

Alt det og meget andet fortæller den 29-årige psykolog Boje Katzenelson, der er amanuensis ved Aarhus Universitet, om i bogen *Angstteorier* (Munksgaards forlag). Hosstående tegning er bogens titelvignet. Det er et digert værk, der viser et mere bredt syn på psykologien, end man ellers er forvænt med blandt fagfolk, og Katzenelson har da også – for at bruge hans egne ord – *stjålet med arme og ben* fra såvel andre psykologer som en lang række kendte forfattere og filosoffer. Navne som Henry Miller, Marx, Pascal, Kafka og Nietzsche tages tit til indtægt.

Bogen er baseret på forfatterens undersøgelser af jetpiloters og helikopterpiloters angstfølelser, et arbejde han i sin soldatertid udførte for militærets flyvepsykologiske afdeling. Piloter er som regel mennesker med høj præstationsorientering, hvilket vil sige, at de i udstrakt grad lever for og på den spænding og tilfredsstillelse, det giver at slippe godt fra et vanskeligt og krævende stykke arbejde, hvor fysisk og psykisk topform er en betingelse. Udfra de erfaringer, samtalerne med dem har givet, er der trukket paralleller til de angstfølelser, vi allesammen i større eller mindre grad går og slås med.

Frygt og angst er ikke det samme

Der er et skarpt skel mellem begreberne frygt og angst. Frygten er en klar og tydelig fornemmelse, der er rettet mod en konkret fare. Man nærer for eksempel dødsfrygt, når man ser en bil komme susende mod sig i fuld fart, men den er overstået i det øjeblik, man er sprunget til side og bilen kørt videre. Dødsangsten vil som regel være en betydelig mere uklar og tåget fornemmelse, en slags nagende ubehag, som skubbes tilside men alligevel bliver ved med at ligge og lure i underbevidstheden.

I større eller mindre grad ligger vi alle sammen under for både livsangst og dødsangst – for det meste ubevidst – og balancen mellem de to ting er afgørende for hele vores udvikling og tilfredshed med tilværelsen.

Dødsangsten er ikke bare frygten for at dø legemligt, men også angsten for at miste sin selvstændighed, for at blive for afhængig af andre mennesker og ende som en anonym del af en gruppe; altså en form for åndelig død. Den angst får

I virkeligheden er det angsten, der får os til at yde toppræstationer, hvis man forstår at bruge den rigtigt. Vor organisme kræver simpelt hen et vist mål af spænding for at trives, skriver Jørgen Munkebo i denne artikel, som er baseret på en stor psykologisk undersøgelse af jetpiloternes angstfølelser.

er en nødvendighed

os til at skabe og stræbe ud over grænserne for vores kunnen, får os til at kaste det kendte og sikre væk for at prøve kræfter med det nye og ukendte, selv om det inderst inde skræmmer os. Det er friheden, vi søger, men sammen med friheden findes angsten for isolation og ensomhed, for begge dele er nødvendige i et vist mål, hvis man vil leve et selvstændigt liv.

Angsten for at leve

Hermed er vi inde på livsangsten, den kvælende rædsel for at gøre noget, som får andre mennesker til at vende os ryggen, skrækken for selv at tage en (måske forkert) beslutning. Det er den, der får os til at søge sammen i sociale grupper, foreninger og organisationer. Når man bare antager gruppens synspunkter og adfærd, får man en tryghedsfølelse, der vel inderst inde er baseret på, at når så mange mener det og det, gør man i hvert fald ikke noget galt ved at tænke nøjagtig det samme. Livsangsten gør os til grå, ensartede massedyr, kvæler initiativ og virkelyst og erstatter dem med en klam tryghedsfølelse, der altid har en ubehagelig undertone af skræk for at

gøre noget, som andre „ganske almindelige“ mennesker ikke kan godkende. Men tryghed får man altså – og det ofte i en sådan grad, at man kan være ved at gå ud af sit gode skind af det. For i tryghedens spor følger kedsomheden og en ubevidst irritation mod omgivelserne, som kan give sig udslag i lunefuldhed, arrigskab, skænderier og måske direkte voldshandlinger. Der er noget tankevækkende i den undersøgelse, der viste, at pæne ægtemænd i det trygge og nydelige men ikke særlig spændende boligmiljø i Høje Gladsaxe oftere banker deres koner end tilfældet er på for eksempel Nørrebro.

Vores organisme kræver simpelt hen et vist mål af spænding for at trives. Man kan se det allerede hos små børn, der med sand dødsforagt kaster sig ud i halsbrækkende lege og så videre, mens de hviner af både fryd og rædsel på samme tid. De søger ubevidst angsten for at komme igennem den og på den måde styrke sig selv.

Livsangsten og opdragelsen

Lidt af den samme fornemmelse gav flere af piloterne udtryk for, da de blev interviewet. – Jeg tror, sagde en af dem, at

ANGST

der i enhver mand inderst inde ligger et ønske om at „køre på kanterne“.

Men de fleste har jo ingen muligheder, de udvirker det på en anden måde. Det er jo nøjagtig det samme hos en spiller. Eller man kan sige, at der er en rød tråd lige fra almindelige mennesker til racer-køreren, hvor det jo næsten nærmer sig selvmordet. Men hvad er det, der gør nogle til dødsforagtede himmelhunde eller store skabende personligheder, mens andre livet igennem stikker hovedet i anonymitetens tætte buskads og ikke engang tør indrømme overfor sig selv, hvad de inderst inde tænker og synes? Der findes ikke noget patentsvar, men det er i hvert fald sikkert, at *opdragelsen* lige fra det første leveår spiller en afgørende betydning. Trangen til at skabe, til at præstere et selvstændigt og enestående stykke arbejde under den ene eller anden form findes i hvert fald i særlig grad hos børn, der opdrages i familier, hvor der lægges vægt på en opdragelse, som gør børnene i stand til at være uafhængige og klare sig selv. Hvis man fra starten kvæler ethvert initiativ og straffer barnet for dets opfindsomhed, kan man allerede i de første leveår hamre en sådan livsangst ind i

Psykologen Boje Katzenelson, der har studeret angsten

barnet, at det vil have meget sværere ved senere at præstere noget særligt.

Overvandt angsten ved at opsøge den

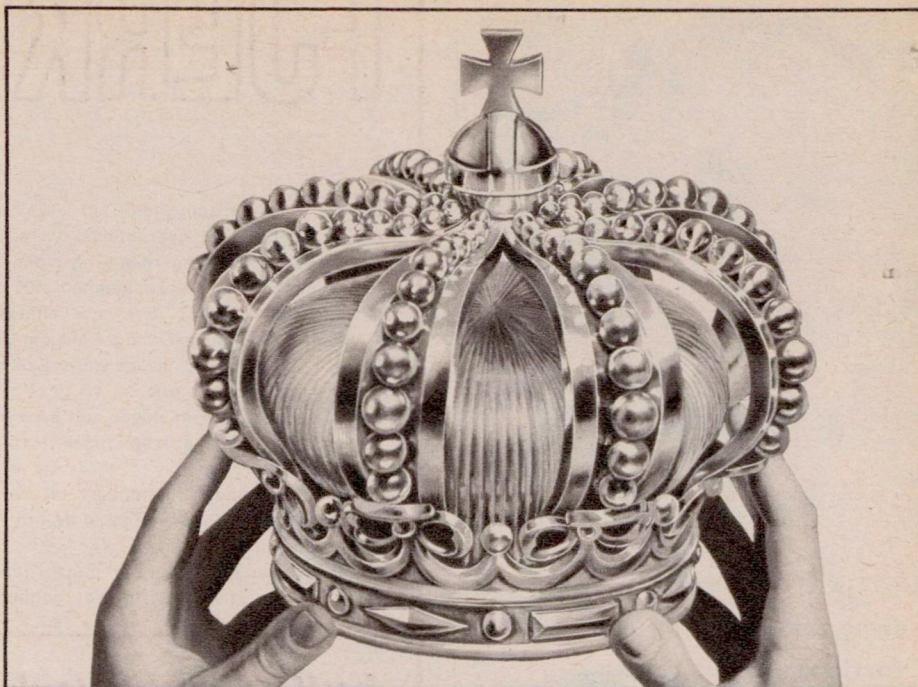
Det er måske også grunden til, at flere kvinder end mænd ligger under for en stærk livsangst, hvor tryghed, velvære, stilstand og trang til at efterligne – og helst overgå – naboen er fremherskende. Psykologer har fundet slående forskelle mellem mænds og kvinders adfærd. De fleste kvinder reagerede meget kraftigt, når de blev truet med brud på det sociale fællesskab, tab af social anseelse, økonomisk tilbagegang, mens det ikke rørte dem synderligt, hvis deres evner til at udføre noget bedre end andre blev truet.

Til gengæld tog de fleste mænd vanskeligheder på det sociale område temmelig roligt, men var til gengæld kraftigt engageret i at præstere noget enestående.

Men hvad kan man gøre, hvis man frygtelig gerne vil forsøge at bryde ud af den grå ensformighed men simpelt hen ikke tør? Hvis angsten for det ukendte alligevel er stærkere end trangen?

Det er ikke sikkert, det hjælper, men man kan i hvert fald øve sig lidt. Væne sig til at være angst og alligevel prøve at gennemføre det, man gerne vil. En af piloterne i undersøgelsen havde været mørkeræd hele sit liv. Han slap af med det på en meget probat måde: – Hver nat i en periode kørte han ud i en skov med sin bil, gik ind og satte sig under et træ en times tid og lyttede til de mange lyde omkring sig. Det var afgjort ikke rart for ham i begyndelsen, men til sidst havde han vænnet sig til ubehaget og tog det som en del af oplevelsen. Og den lille angst, der sad tilbage, opvejedes rigeligt af triumfen ved, at han nu turde noget, som før havde været en uoverstigelig mur for ham.

Et modigt menneske er ikke et, der aldrig har været bange. Det er et menneske, der føler angst og overvinder den. ★

Tør De overlade ansvaret til en ny Regent? Ja, til en Atlas Regent!

De sætter kronen på værket som dygtig husmoder med en ny ATLAS Regent. Køl, sval, frys i luksusklassen. Nye, friske avocadofarver indvendig. Modulrigtige grundmål 60 x 60 cm. Lav højde giver plads til rummeligt overskab. Anskaf skabene enkeltvis eller i kombination. For køl-sval: 100% fuldautomatisk afrimning. Flytbar ventilplade giver

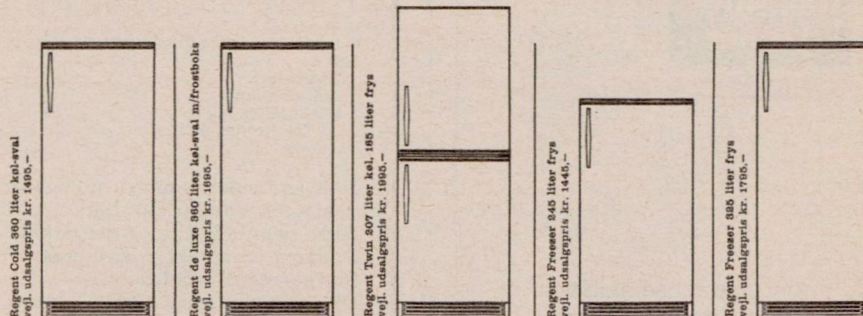
valgfri fordeling af køl og sval. Fjernes pladen, får hele skabet køletemperatur.

For frys: Fryseslanger under hylder. Lynindfrysning ned til under +25°. Hængslede hyldegitter giver fuld pladsudnyttelse og nem ind- og udtagning.

Til højre vises Regent Cold, 360 liter køl-sval kombineret med Regent Freezer, 325 liter frys.

Helt nye Regent skabe i køl-sval-frys..!

Regent Cold 360 liter køl-sval
vej. udsalgpris kr. 1495,-

Regent de luxe 360 liter køl-sval m/frostboks
vej. udsalgpris kr. 1695,-

Regent Twin 307 liter køl, 185 liter frys
vej. udsalgpris kr. 1995,-

Regent Freezer 345 liter frys
vej. udsalgpris kr. 1445,-

Regent Freezer 325 liter frys
vej. udsalgpris kr. 1795,-

Køb **ATLAS** i Brugsen

-disse tænder og alle tænder

fortjener
en ny

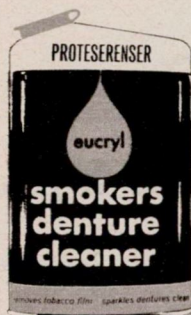

TANDBØRSTE

Tandex væbnet til tænderne...

Bay & Vissing A/S

**KUNSTIGE
TÆNDER**
strålende rene
i løbet af
nul
komma
fem

den
med
den
blå
dråbe...

— det nye rensmiddel til
kunstige tænder fjerner
tobaksbelægning og gør
tænderne strålende rene.

SMOKERS

FJERKRÆ I GRYDEN

Det var Henrik den Fjerde af Frankrig, der sagde: „Jeg vil, at hver bonde om søndagen skal have en høne i gryden,“ og siden han er blevet husket for de ord igennem 400 år, må det for sin tid have været en velfærdstanke langt ud over det sædvanlige. Nu om dage er fjerkræ – ikke mindst takket være dybfrosten – blevet så populært i pris, at en høne i gryden om hverdagen ikke er noget helt særsyn. Men der er dog stadig både søndag og fest ved at få fjerkræ.

Og der er mange muligheder for at variere tilberedningen, som De vil se af de fire forslag, vi bringer her.

Coq au Vin er en berømt fransk fjerkræret. Oprindeligt en specialitet fra Bourgogne-egnen,

der er næsten lige så kendt for sit fjerkræ som for sin vin. Skal det være rigtigt, må det derfor være en bourgogne-vin – for eksempel Macon eller Beaujolais – der bruges i og drikkes til retten. Men naturligvis kan spansk eller portugisisk rødvin også bruges. Som De kan se på det store billede, serveres hanen (her hjemme vil det nok oftest være en poulard) rødvinssovsen.

Musses marokkanske poulard steges hel. Med mindre man steger to, er den derfor bedst til et lille selskab – fire er passende – men der vil den også gøre lykke.

Kyllingeschnitzel og Kyllingesalat kan laves i både små og store portioner. Begge retter er lige velegnede til frokost og middag.

Kyllingeschnitzel med stuet spinat og rå stegte kartofler.

(4 pers.)
2 pk. frossen kyllingeschnitzel
mel, salt
35 g Tre Kroner margarine
1 pk. Danefrost spinat
2 dl mælk
15 g Tre Kroner margarine
15 g Safir mel
salt, sukker
Råstegte kartofler:
1/2 kg kartofler
50 g Tre Kroner margarine

Kyllingeschnitzlerne optøes 2 timer ved stuetemperatur. Schnitzlerne vendes i mel og salt og steges gyldne i margarine på panden ca. 4 min. på hver side. Vingebenene kan skæres af inden schnitzlerne vendes i mel. Den stuvede spinat tilberedes efter opskriften på pakningen. Kartoflerne skrælles og hver skæres i 8 både. Kartoflerne steges i margarine på panden ca. 15 min., mens de vendes af og til. Kyllingeschnitzlerne serveres med den stuvede spinat og kartoflerne.

Musses marokkanske poulard

(3-4 pers.)
1 dybfrossen Danefrost poulard
salt
1-2 tomater
1 bdt. persille
1 lille hakket løg
50 g Tre Kroner margarine
1/2 citron

Den optøede poulard gnides indvendig med salt. Poularden fyldes med tomatbåde, persillekviste og det hakkede løg. Poularden lægges i et ildfast fad. Margارينen fordeles over. Citronen skæres i tynde både og lægges ved. Fadet dækkes med aluminiumsfolie. Retten steger i ovnen ca. 1 time ved jævn varme (175°). Folien fjernes og poularden brunes i ca. 15 min. ved stærk varme (225°). Serveres med løse ris eller flûtes.

Coq au vin

(6-8 pers.)
20 små skalotteløg
1 fed hvidløg
100 g smør
2 Danefrost poularder
1/2 dl cognac
1 fl rødvin (Macon el. Beaujolais)
1 lille stykke citronskal
6 let knuste peberkorn
1 kvist timian
1/2 laurbærblad
1/2 tsk. groft salt
1/2 kg champignons
2 spsk. maizena

Løgene pilles og svitses sammen med hvidløget i smørret og tages op. De optøede poularder parteres i servingsstykker og brunes i smørret. Cognacen hældes over og antændes. Det er vigtigt, at poulardstykker og smør er meget varmt, for ellers kan det være svært at få cognacen til at brænde. Når flammerne er døde hen, tilsættes rødvin, løg og krydderier. Retten koger svagt ca. 45 min. Champignonerne renses, skæres i halve og koger med de sidste 5 min. Hvidløget tages op, inden champignonerne tilsættes. Sauceen jævnes let med maizena. Flûtes serveres til.

Kyllingesalat

(4-6 pers.)
2 salathoveder
1 lille kogt eller en rest Danefrost kylling
1 rød peber
1 ds. majs

SALATSAUCE:
150 g Karen Koks mayonnaise
150 g Karen Koks Quark naturel
1 tsk. Karen Koks fransk sennep
1/2-1 tsk. revet løg
1/2 tsk. citronsaft
ca. 1/2 tsk. salt

Salaten skylles og strimles. Kyllingen skæres i små stykker. Peberen skæres strimler. Salat, kylling, peber og majs blandes i en skål. Mayonnaise og quark røres sammen og smages til med krydderierne. Salatsauce serveres til salaten sammen med lune flûtes.

I følge Den blå betænkning skal børnene i skolen allerede i anden klasse deles efter køn i visse fag. Her har drengene tre ugentlige timer formning, mens pigerne har én (der er dog nu kommet mulighed for, at man i de store klasser kan undervise begge køn samtidig i formning). Til gengæld har pigerne to timer håndarbejde. Antallet af timer ændrer sig opefter, men ikke forholdsmæssigt. Senere får drengene sløjd, mens pigerne har skolekøkken.

Man har åbenbart ikke ment, drenge og piger kunne have samme behov – eller at behovene kunne dele sig efter andre kriterier end køn. Måske hænger det sammen med formålsparagrafferne for disse fag.

Ser vi på de fag, hvor drengene har flest timer, siger betænkningen:

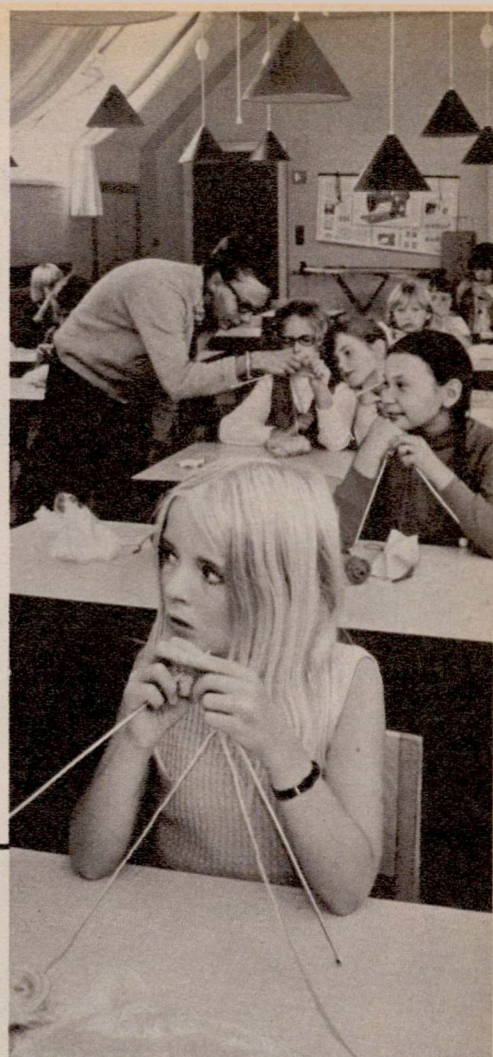
Børnene bør desuden opdrages til indbyrdes hjælpsomhed og hensynsfuldt samarbejde. Et andet sted: ... at bidrage til sider af karakteropdragelsen som selvstændighed, samarbejdsvilje, tolerance, sans for orden og ærlighed i udtryk. Dette er kun uddrag, og paragrafferne indeholder desuden

noget om, at eleverne skal lære at bruge hænder og værktøj, have kendskab til materialer og lignende.

Går vi til „pigefagene“, siger formålsparagrafferne blandt andet: *at eleverne ved at opøves i de forskellige former for syning, klipping og strikning sættes i stand til at udbedre og reparere klæder og linned og til selv at fremstille enkle former for tøj til eget brug. Og et andet sted: så der er mulighed for, at de får interesse for at fremstille kønne håndarbejder i deres fritid og lyst og sans for at indrette smukke, personligt prægede hjem.*

Det er der jo ikke i sig selv noget galt med. Hvis blot betænkningen samtidig havde stillet forslag om, at undervisningen blev tilrettelagt på en sådan måde, at den opøvede: selvstændighed, samarbejdsvilje, tolerance, sans for orden og ærlighed i udtryk. Betænkningen lader også ude af betragtning, at drengene måske kunne få brug for færdigheder, der ville hjælpe dem til at indrette smukke, personligt prægede hjem.

Allerede fra anden klasse begræn-

Mor bager en kage – Far kører tur i sin bil...

I teorien har enhver borger i dette land – mand som kvinde – samme rettigheder, samme pligter, samme muligheder. Virkeligheden i dagens Danmark ser noget anderledes ud. Størsteparten af den voksne befolkning lever i større eller mindre omfang med de roller, de fik overleveret af det patriarkalske samfund – nogle, fordi de er nødt til det, andre fordi de finder det „naturligt“. Men hvordan opdrager vi i denne henseende den næste generation? Hvordan forbereder for eksempel SKOLEN vore børn til at leve i et samfund, hvor de to børn skulle være ligeberettigede? Det er dette spørgsmål, Lis Schwarz og Vagn Jensen beskæftiger sig med i denne artikel.

ses børnenes valgmuligheder. Hvis nogle piger skulle have mere lyst til formning eller sløjd, vil det i mange skoler ikke være muligt. Drengene, der gerne ville lære at bruge en nål og tråd, eller at kunne fungere i et køkken, kan heller ikke få lov til det. Konstruktive evner, samarbejdsvilje, tolerance er evner, der er nødvendige ved større uddannelser og i erhvervslivet. Den pige, der ønsker at gå den vej, må altså på egen hånd tilegne sig disse egenskaber. Det samme gælder den mand, der enten af nød eller lyst deltager i hjemmets pligter – selv de mest elementære færdigheder er ham forment.

Frit valg uanset køn

Som noget af det, pigerne skal lære i håndarbejde, foreslår betænkningen: *... somlægnings, skrål som på hjørner, optagning af en maske, der er løbet flere lænker ned, hulsom m. v.* Går vi til „de små skoler“, hvor der ikke er

et enkelt fag, der hedder håndarbejde, ser vi, at eleverne alligevel lærer at håndtere en nål og tråd. Uanset køn kan børnene vælge, om de vil snitte i træ, male, modellere, sy, klistre, væve etc. De gør det enkeltvis eller går sammen om større arbejder. For eksempel kan de i fællesskab – og med nål og tråd – lave collager eller større filterarbejder. Så her vil alle børnene altså alligevel være i stand til at klare en frafalden knap eller mindre reparationer.

Og de elever, der gerne vil lære at lave „smukke håndarbejder“ i deres fritid, eller at sy deres eget tøj, har det som et tilbud, de kan benytte sig af eller lade være.

De små skoler har taget konsekvensen af formålet med de såkaldte musiske fag. Det er nemlig ikke meningen at uddanne drengene til håndværkere og pigerne til husmødre. Formålet er at give eleverne en oplevelse ved at lave noget, der er helt deres eget

(Fortsættes side 34)

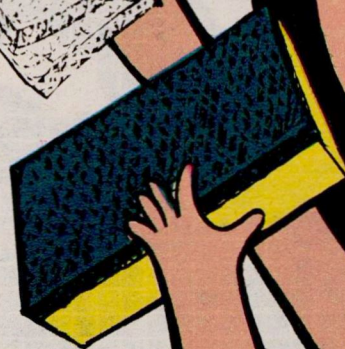
Husmoderens bedste hjælp i den travle tid:

Scotch-Brite
hurtig rens

TIL KØKKENET

Scotch-Brite
hvid rens

TIL BADEVÆRELSET

Scotch-Brite
grøn rens

TIL GRYDER,
POTTER OG PANDER

PRODUKTER FRA

3M
COMPANY

GØR DET NEMT FOR DEM

skinnende blankt
og duftende rent
BADEVÆRELSE
med

Snabb

**RENSER
BLANKER
SKÅNER EMALJEN**

(og altså ikke kopierer sløjdlærerens perfekte askebæger). Denne oplevelse af sig selv, har de brug for, for at kunne tilegne sig mange andre færdigheder i tilværelsen – herunder også boglige færdigheder. De skal lære at bruge deres fantasi, lære sig selv og egne muligheder at kende. Formålet er ikke, at de skal tilegne sig bestemte færdigheder. Men at stimulere deres lærelyst, så de bliver så fleksible, at de vil kunne magte så mange af tilværelsens forskellige facetter som muligt.

Mange af de pædagoger, der går ind for disse tanker, mener, at børnene i alt for høj grad er handicappede, når de går ud af den traditionelle skole. Pigerne i forhold til den forsørgerrolle, de frivilligt eller ej kommer til at indtage, drengene i forhold til hjem og børn. Kønnene indbyrdes, fordi deres verdener er for forskellige til, at de med udbytte kan drage fordel af hinandens erfaringer.

Fælles gymnastik?

Også i gymnastiktimerne deles børnene efter køn. Betænkningen melder ikke noget om, hvorvidt denne adskillelse skyldes, at man ikke mener, indholdet af timerne kan opleves sammen, eller om det skyldes, at man ikke mener, drenge og piger bør klæde sig om i samme lokale. Hvad angår omklædning i samme lokale, er der mange, der mener, at adskillige voksenproblemer ville forsvinde, hvis vi fra barns ben voksede op med en naturlig viden om hinandens kroppe. Uanset, om man kan acceptere dette standpunkt eller ej, er der jo imidlertid ikke noget i vejen for, at børnene er fælles om selve timerne. Muskelkraften er nogenlunde den samme for begge køn indtil puberteten.

I forvejen opererer man med to hold lærere – to lokaler. Mange nederlag og skrækforestillinger kunne undgås, hvis man i stedet for at skille børnene efter køn blot lod to forskellige slags aktiviteter køre parrallelt og så lod børnene vælge, hvor de ville være med.

På store skoler med to klasser, der samtidig har gymnastik, råder man over fire lokaler, fire lærere. Klassens tykke dreng eller pige, vil få mulighed for at slippe for mange nederlag, hvis han/hun kunne vælge mellem for eks.: Boldspil, rytmisk gymnastik eller dans, atletik/svømning, orienteringsløb etc.

Den „raske dreng“ og „den søde pige“

Men måske lægges grunden til de senere kønsroller, vi indtager, ikke kun i de fag, drenge og piger ikke er fælles om. I de populære *Søren og Mette* bøger findes følgende sætninger: „Søren sidder ved siden af Svend, og Mette sidder ved siden af Grete.“

„Fang mig!“ råber Søren, og Svend løber efter ham. „Kom, vi vil hinke!“ siger Grete til Mette, og så hinker de to piger.“

„Mette og Grete er glade for læsning. Svend og Søren er glade for regning, men de kan alle lide at tegne.“

„Mette og Grete går foran. De går hurtigt, for de vil ikke så gerne komme for sent i skole. Søren og Svend kommer altid bagefter. De går ikke så hurtigt, for der er så meget, som de skal se på.“

„Konen lavede en madpakke, som de skulle have med. Manden havde en bøsse, men den tog han ikke med.“

„Mor er ved at bage en kage. Far kører en tur i sin bil.“

(Fortsættes side 36)

VITA HJEMMEFRYSERFILM og VITA WRAP

Beskytter den dyre mad —

VITA HJEMMEFRYSERFILM bruges til dybfryseren. Med denne svære, smidige film bevares saft og kraft i kødet — eller hvad man måtte dybfryse. Frostsvidning, dugdannelse og udtørring undgås, og man har overblik over, hvad man opbevarer. Der er selvklebende etiketter i kartonen til datomærkning etc.

VITA WRAP er uundværlig i køleskab og køkken, i sommerhuset og på campingturene. Madspild undgås, og det er så let at pakke ind og ud, dække fade til o. s. v., fordi den smidige VITA WRAP er selvhæftende — en PVC film i særklasse, der virkelig holder aroma og saft inde i pakkerne. Skal man have gæster, kan man tilberede lækkerierne i god tid, dække fadene med VITA WRAP, og man kan hygge sig med gæsterne i stedet for at stå i køkkenet.

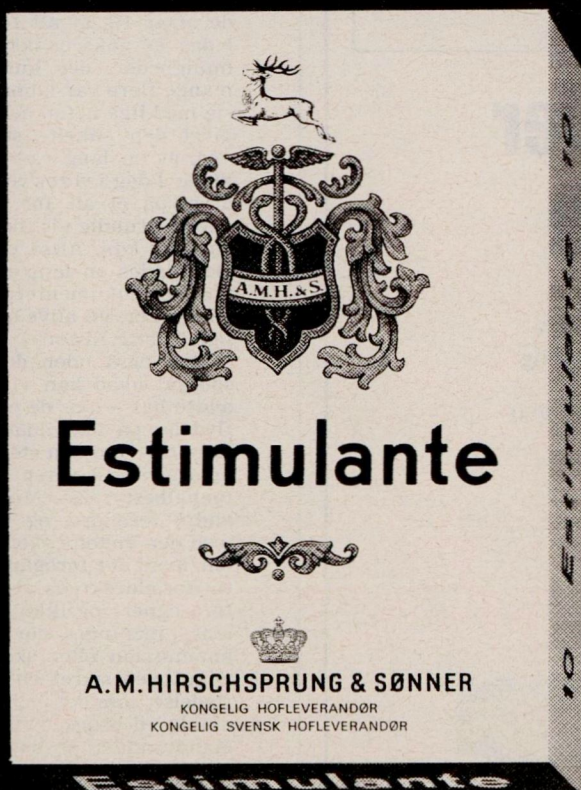
De sparer husholdningspenge, når De bruger VITA WRAP og VITA HJEMMEFRYSERFILM. VITA WRAP fås nu også i 30 meter økonomirulle.

VITA WRAP

Smidig - klar - appetitlig - selvhæftende

PAUL FISCHER . NYHOLMS ALLE 19 . 2610 RØDOVRE . TELEFON (01) 7088 00

stor nok?

(ellers tag en cigar)

Estimulante er ikke en cigar, men den har mange af cigarens bedste egenskaber. En god, fyldig tobakssmag, en dejlig, fast rulning, en langsom, jævn brand og den smukkeste, hvide aske. Stiller De endnu større krav, må De købe en cigar, men den får De til gengæld ikke for kun

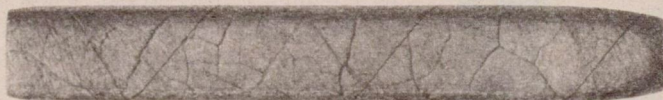
Kr. 8,10 for 10 stk.

Hævet over enhver sammenligning

De kan få kortere og længere cerutter
tykkere og tyndere, billigere og dyrere
- og nogle der ligner Lille Aroma til forveksling.
Men ingen der smager så godt som
Lille Aroma. De skylder Dem selv at
prøve den. Det koster Dem

kun 58½ øre!

Lille Aroma fås i 5, 10, 20 og 50 stk.

J. P. SCHMIDT JUN.

For blot at nævne nogle få. Og illustrationerne hjælper til. Det er Mette, der har en dukke. Far, der læser i en bog. Søren, der har hul på ærmet og mor, der syr det. Mette er iført en kjole, hvadenten hun arbejder i haven eller er på skovtur, og Søren optræder konsekvent – sådan da – med butterfly.

Hvad betyder det, hvis børnene også i virkeligheden sidder drenge ved siden af drenge – piger ved siden af piger? Hvad betyder det, hvis pigerne holder fødselsdag for piger og drengene for drenge? Og hvad ville der ske, hvis klasselæreren på et klasseforældremøde gennemdrøftede disse ting med forældrene og måske fandt frem til andre muligheder? Hvad betyder det, hvis en klasse har to ordensdukke og det altid er to drenge sammen – eller to piger sammen? Og der er sikkert andre områder, hvor børnene måske endda selv ville protestere, hvis man forsøgte at blande de to køn. Men betyder det andet, end at børnene, allerede når de kommer i skole, betragter deling efter køn som „naturlig“?

Søren og Mette bøgerne bruges i dansk-timerne. Går vi til regnetimerne vil vi se, at i eksempler og illustrationer lever drenge/piger, mænd/kvinder fortsat efter det kendte kønsrollemønster. Og der er seksualundervisningen. Den er forskellig fra skole til skole. Men det synes at være almindelig praksis, at eleverne her lærer, at det er „pigen, der skal passe på“. Det er der ikke så lidt praktisk realitet i – men drengen har vel dog trods alt et medansvar? Mange steder advarer man fortsat pigerne: „Ingen vil have en brugt pige“. Underforstået: Ingen vil gifte sig med hende. Derimod har jeg aldrig hørt, nogen skulle have advaret en dreng mod „at bruge mange piger“.

Hvad kan vi gøre ved det?

Vi ved, at alle disse forhold er medvirkende årsag til, at alt for mange af os, der i dag er voksne, ikke reelt fik de valgmuligheder, der kunne have sikret, at mange flere var kommet til at beskæftige sig med lige netop den ting, der ville have givet den enkelte størst tilfredshed. Vi ved, at en lang række af de problemer, vi har i dag i vores voksenverden, skyldes, at vi på et alt for tidligt tidspunkt på yderst grundig vis fik lært, *hvad man kan og ikke kan*. Altså også som pige/dreng. Der findes en lang række undersøgelser etc., der dokumenterer det. At komme ind på det her, vil blive en anden – og mindst ligeså lang historie.

Men også uden den har vi da lov at spørge: hvad kan vi gøre ved det? Forældre har – hvis de ønsker det – stor indflydelse på indholdet af skolens arbejde. Ikke blot ved den stemme, vi hvert fjerde år afgiver til enten folketing eller kommunalbestyrelse. Men ved sammen med andre forældre, og måske i samarbejde med den enkelte skole, at skaffe sig viden om, hvad der foregår. Ved gennem en aktiv forældrekræds at forsøge at gennemføre egne – og ikke politikeres eller skolens – meninger, når der vælges til skolekommission eller skolenævn. Vi er gennem loven sikret en vis grad af medindflydelse, som det er helt op til de enkelte, om de vil bruge. Bruger vi den ikke – til blandt andet at ændre dette hjørne af skoleproblematikken – er vi i hvert fald medansvarlige for, at heller ikke vore børn får den optimale mulighed for at vælge den tilværelsesform, de ønsker. ●

Den unge københavnske psykolog Hans Hessellund mødte en dag på gaden en gammel skolekammerat. Klap på skulderen og gensynsglæde – og hvad laver du så? Jeg studerer psykologi – og du? Åh hm... ja jeg sælger altså porno – og det må da for resten interessere dig. Jeg får så mange sjove breve...

Denne samtale var indledningen til en af verdens første videnskabelige undersøgelser af porno – og i hvert fald den første lavet på basis af postordre-kunder. I to år modtog Hans Hessellund, der i mellemtiden tog sin embedseksamen, den samlede korrespondance fra tre store porno-postordre-firmaer, der dominerer det danske marked.

Hessellund har i alt gennemgået og analyseret 6639 breve fra danske kunder samt kigget i breve fra cirka 22.000 udenlandske kunder i 32 lande. Undersøgelsen er endnu ikke afsluttet, men den danske psykolog kan allerede nu fastslå,

at langt de fleste pornokunder er almindelige mennesker, der kun interesserer sig for „anstændig og ordentlig“ porno,

at et stigende antal kvinder interesserer sig for postordre-porno,

at halvdelen af pornokunderne er gifte,

at nogle kunder køber for flere tusinde kroner om året,

at over halvdelen af kunderne er rystende nervøse for at blive afsløret som pornointeresserede,

at postordre-køberne i en del tilfælde belaster den lille families økonomi, og

at porno-køberne meget ofte er præget af uvidenhed, fordomme og kontaktbesvær over for det andet køn.

– Vi mangler faktisk et sexologisk institut, siger Hessellund, der har sat de mange tusinde pornokunder på hul-kort og nu håber at kunne skaffe midler til at EDB-behandle materialet yderligere.

Den pæne middelklassemand den bedste kunde

En af de ting, der har interesseret mest, er den sociale fordeling af pornokunderne. Middelklassen er den bedste kunde. Det er åbenbart den pæne mand i S-toget med hvid flip og dokumentmappe, der køber mest porno. I alt 71,6 procent af postordre-kunderne tilhører middelklassen, 0,5 procent overklassen og 27,9 procent arbejderklassen.

– Pornoindkøbene kan let belaste den lille families økonomi, da mange køber for et halvt hundrede kroner om ugen, siger Hans Hessellund. Nogle mænd skriver også, at konen har opdaget pornoindkøbene, og at hun har forbudt dem at bruge penge til „den slags“. Derfor beder kunderne om at få sendt porno-materialet til en anden adresse eller om at få påført falsk afsender, så pakken for eksempel ligner en postforsendelse fra en fagforening.

„Diskret forsendelse“

60 procent slutter brevet af med et *send det venligst diskret og uden afsenderadresse*, men alligevel frygter mange knas med postbudet – især i de mindre by- og landsbysamfund. Postbudet lugter nemlig hurtigt lunten, når der er tale om en af de pæne brune kuverter uden afsenderadresse og sikret med metervis af klisterbånd. Derfor forlanger en del at få pornopakkerne sendt poste restante eller til postbox.

Pornointeressen er ifølge postordre-

undersøgelsen nogenlunde lige stor over hele landet, dog lidt mindre i København – sikkert fordi der her findes mange pornoforretninger. Der er flest kunder i Nordsjælland, hvilket Hans Hessellund forklarer med, at der dels i dette område er mange velhavere (porno er dyrt), og dels er moralen friere.

Øget sex-oplysning vil sikkert dæmpe pornointeressen betydeligt, mener Hans Hessellund, da mange af kunderne synes at være præget af uvidenhed, fordomme og kontaktbesvær. Interessen ville givetvis falde, hvis folk vidste noget mere om sex, så de kunne gennemskue i hvert fald den overdrevne pornografi, der bygger på en abnorm forestilling om den mandlige potens betydning.

Hovedparten af postordre-køberne adskiller sig ikke fra det traditionelle livsmønster, idet de kun er interesseret i pornobilleder og -film med to aktører – en mand og en kvinde.

Samler på porno som på frimærker

– En del af kunderne er måske samlere, påpeger Hans Hessellund. Der er en del gamle „rotter“ blandt brevskriverne, som afslører tydelige samlermotiver. De begyndte måske i sin tid at købe porno ud fra et sexmotiv, men det er forsvundet med årene, og nu samler de på porno som andre på frimærker. En bekendt af mig er veteran-toginteresseret og har film med kørende tog, lydoptagelser, og postkort med tog indklistret i sirlige albums – på akkurat samme måde samler nogle på porno.

At den lidt ældre generation er ganske stærkt repræsenteret blandt køberne fremgår blandt andet af, at en del

PORNO-FRIGIVELSEN slår POSTORDRE-PORNOEN ud

En ung dansk psykolog har som den første i verden foretaget en videnskabelig undersøgelse over danskernes indkøb af porno pr. postordre. – Kurt Bülow fortæller her om undersøgelsens resultater – blandt andet, at denne form for pornosalg efter alt at dømme er ved at uddø på grund af pornografiens legalisering.

LEIFHEIT

LEIFHEIT tæppefejer

Leifheit Regulus har 4 indstillinger som efter ønske kan reguleres til fejning af gulve, fladvævede tæpper, tæpper med lav luv og tæpper med høj luv. Børstehøjden er trinløs indstillelig ved hjælp af drejeknap, trækjulene har gummidæk. Solid stålkonstruktion. Let støvtømning ved klapgreb. Størrelse 29 x 20 cm, højde 1,20 m

LEIFHEIT er i dag et begreb for millioner af forbrugere i mere end 40 lande. Vi præsenterer her to nyheder fra LEIFHEITS program.

LEIFHEIT bordfejer „PERLE“

Bordfejeren er forsynet med 3 børster, der på et øjeblik fjerner brødkrummer og lignende fra borde med eller uden dug. De roterende børster optager selv de mindste krummer. Kan også anvendes til træ, marmor og glasflader. Farve: perlegrå/petroleumblå. Stør.: 16 x 9 cm. Højde: 4 cm.

Der er to vigtige grunde til at De skal bruge Marigold handsker...

Deres to hænder!

Brug Marigold Chic til lettere husholdningsarbejde og New Style til det grovere og udendørs.
Køb et par Marigold husholdningshandsker idag... køb dem rigeligt store.

breve er skrevet med store bogstaver og aa i stedet for bolle-å. Den typiske kunde anvender ikke skrappe ord i sin beskrivelse af det ønskede. Et brev fyldt med vulgære udtryk vakte før pornofrigivelsen straks firmaets mistanke, og når man undersøgte afsenderadressen, viste den sig ofte at dække over en konkurrent eller en politimand.

Nu er de skrappe ting tilladt, og det er ved at være vanskeligt at skaffe mere almindelig pornografi af den type, som de nævnte 60 procent ønsker.

– Det skyldes, at producenterne fremstiller skrappe og skrappe ting af hensyn til eksporten, og at de ikke har gjort sig den ulejlighed at lave en markedsanalyse over behovet på det danske marked, fortsætter Hans Hessellund. København er virkelig blevet et pornografiens Mekka, og der findes efterhånden et halvt hundrede firmaer, som sælger postordre-porno over hele landet samt lige så mange, der udelukkende koncentrerer sig om det udenlandske marked.

Mange af firmaerne er identiske og kører med forskellige dæksadresser. Hvis en kunde bliver sur på et firma og skifter til et andet, er det altså ofte de samme folk, der fortsat handles med – en oplysning der sikkert vil overraske mange pornokunder. En anden interessant detalje er den, at de dyre og stort opsatte annoncer ikke resulterer i så mange henvendelser, hvis man sammenligner med reaktionen på de små annoncer på få linier og uden overskrift. Dette forhold skyldes givetvis en aversion hos folk mod at komme ind i og blive kendt af et „stort foretagende“.

Interessen nogenlunde konstant

Postordre-undersøgelsen bliver muligvis den sidste af sin art. Legaliseringen af pornografi har nemlig resulteret i en kraftigt dalende interesse for postordre-porno. De tre store firmaer, som Hans Hessellund samarbejder med, modtog i 1967 3149 danske breve mod 3490 i 1968, mens postbudet i perioden 1. januar–27. juli 1969 kun afleverede 399 brevordrer!

Det tyder på, at denne form for pornodistribuering lige så stille er ved at uddø, nu da interesserede kan købe porno overalt i kiosker og de mere generte erhverve det stilfærdigt via automater. Mange skrev netop i 1967- og 1968-brevene, at de havde besvær med at skaffe pornografi – især i visse provinsegne.

– Denne tilbagegang skal dog ikke ses som udtryk for dalende pornointeresse, slutter Hans Hessellund. Jeg har sporet en nogenlunde konstant interesse, og selv om nogle ret hurtigt bliver trætte af porno, kommer der hele tiden hurtigt nye kunder til.

Det store prisfald på porno – på grund af legaliseringen – vil også bidrage til at holde interessen på et stabilt niveau. Porno er blevet meget billigere de sidste par år. En sort-hvid fotoserie eller pornoblade af ringe kvalitet kostede i 1967 25 kroner, men kan nu erhverves i farve for en tier.

KURT BULOW.

Penge at spare

450

for 10 stk.

565

for 10 stk.

Ja, så billigt kan det gøres - selv i dag! Kæmpesalg og moderne fremstillingsteknik hjælper os til at holde prisen under det »normale« for to så gode cerutter.

TRUMF, lang, elegant og mild, 5 stk. kr. 2,85, 10 stk. kr. 5,65 og 50 stk. trækasse kr. 28,25 ● PARTNER, buttet, mild cerut, 10 stk. kr. 4,50 og i 50 stk. trækasse kr. 22,50.

SKANDINAVISK TOBAKSKOMPAGNI

1009A

Samvirke 42. årgang

Chefredaktør: EGGERT NIELSEN, ansvarshavende. Medarbejdere: Kaj Christiansen, Pia Egholm, Poul Poulsen, Ellen Munkgaard Rasmussen, Vibeke Ramsing, Otto Riis, redaktionschef. Redaktionens adresse: Roskildevej 65, 2620 Albertslund, tlf.: 64 88 11, udenbys: (01) 64 88 66. Ud giver: Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger. Tryk: Egmont H. Petersen, Gutenberghus. Samvirke påtager sig intet ansvar for manuskripter, fotografier og tegninger der uopfordret indsendes.

VÄXA med LÄXA

VÄXA med LÄXA vokser med børnene. Bordpladerne fremstilles i to længder og kan indstilles i tre forskellige højder. Bordene kan kombineres med sideskab, reol, bæk, seng, garderobeskab og legetøjsskab. Systemet er tegnet af arkitekt S. I. R. Sune Fromell og det fremstilles i lys fyr med blå linoleum.

Sideskab	6210	kr. 272,00
Reol	1961	kr. 94,00
Bordplade	7205	kr. 107,00
Støtteben	7172	kr. 34,50
Opslagstavle	126	kr. 52,00
Stol	578-1	kr. 87,00
Lav seng	487 N/B	kr. 298,00
Høj seng	487 N/HB	kr. 356,00

GLADSAXE BIBLIOTEKSVÆSEN
HOVEDBIBLIOTEKET
HØJE GLADSAXE TORV 2
2860 **SÅBORG**
2860 **SÅBORG**

MØBLER

ALBERTSLUND
Roskildevej 45
(01) 64 88 66

ÅRHUS
Vesterbro Torv
(06) 12 90 00

AALBORG
Skalborg
(08) 12 76 44

HOLSTEBRO
Opst. 4
(07) 42 26 77

ODENSE
Østerbro 41
(09) 11 81 11

VORDINGBORG
Marienbergvej 90
(03) 775 nr. 1655

VEJEN
Arnfredvej
(05) 36 09 44

FDB Møbler fås gennem Brugsen, Anva og HB møbelafdelinger

FOLKEBIBLIOTEKERNES
DEPOTBIBLIOTEK